

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ЯВОРСЬКА ОЛЬГА ВЛАДИСЛАВІВНА

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри
міжнародних відносин та
зовнішньої політики
д.е.н., доцент

_____ Лимар В. В.
« _____ » _____ 20__ р.

ІЗРАЇЛЬСЬКА МОДЕЛЬ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Спеціальність 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації
та регіональні студії

Магістерська робота

Науковий керівник:

Лещенко Л.В., професор кафедри
міжнародних відносин та зовнішньої політики,
доктор габілітований, професор

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК:

Федуняк С.Г., д. політ.н, професор

_____ (підпис)

АНОТАЦІЯ

Яворська О. В. Ізраїльська модель публічної дипломатії. Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», ОП «Міжнародні комунікації та медіація в умовах конфліктного регулювання». ДонНУ імені Василя Стуса, Вінниця, 2022.

У кваліфікаційній роботі досліджено ізраїльську модель публічної дипломатії, зокрема, її мету, головні завдання, інститути та інструменти. Висвітлено Хасбару в практиці зовнішньої політики Ізраїлю, а саме в наступних контекстах: ізраїльсько-палестинського конфлікту, Голокосту та повномасштабного вторгнення Росії до України. Дослідження базується на принципі об'єктивізму, системному та діалектичному підходах, а також низці методів.

Ключові слова: Держава Ізраїль, Хасбара, імідж, зовнішня політика, модель публічної дипломатії.

73 с.. Бібліограф.: 95 найм.

Yavorska O. V. Israeli model of public diplomacy. Specialty 291 «International Relations, Public Communications and Regional Studies», EP «International communications and mediation in the context of conflict management». Vasyl' Stus DonNU, Vinnytsia, 2022.

The qualification work explores the Israeli model of public diplomacy, in particular, its purpose, main tasks, institutions and tools. Hasbara is highlighted in the practice of Israeli foreign policy, namely in the following contexts: Israeli-Palestinian conflict, the Holocaust and Russia's full-scale invasion of Ukraine. The research is based on the principle of objectivism, systemic and dialectical approaches, as well as a number of methods.

Keywords: State of Israel, Hasbara, image, foreign policy, model of public diplomacy.

73 p.. Bibliography: 95 items.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ.....	11
1.1. Основні поняття та сутність публічної дипломатії.....	11
1.2. Стан дослідження проблематики.....	17
1.3. Методологічні засади дослідження.....	22
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ДЕРЖАВИ ІЗРАЇЛЬ НА СУЧАСНОМУ ЕСТАПІ.....	26
2.1. Походження публічної дипломатії Держави Ізраїль	26
2.2. Мета, завдання та інститути публічної дипломатії Ізраїлю	32
2.3. Інструменти проведення публічної дипломатії Держави Ізраїль.....	39
РОЗДІЛ 3 ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ У ПРАКТИЦІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ ІЗРАЇЛЬ.....	48
3.1. Публічна дипломатія Ізраїлю та проблематика ізраїльсько- палестинського конфлікту.....	48
3.2. Публічна дипломатія Держави Ізраїль у питанні Голокосту.....	53
3.3. Публічна дипломатія Ізраїлю та проблема повномасштабного вторгнення Російської Федерації до України.....	58
3.4. Роль публічної дипломатії у процесі формування іміджу Ізраїлю....	64
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ.....	74

ВСТУП

Актуальність дослідження полягає у з'ясуванні ролі публічної дипломатії Ізраїлю в процесі формування позитивного або негативного іміджу держави. Відображаючи певні уявлення про політичні інститути та учасників взаємодії, іміджі стають дедалі значущими учасниками політичних процесів та важливим інструментом управління суспільними настроями. Вибір саме публічної дипломатії як одного з інструментів іміджевої стратегії Ізраїлю обумовлюється сприйняттям її як ключового засобу, який формує позитивний імідж держави на міжнародній арені.

Наразі імідж Ізраїлю є одним з основних компонентів його силового проєкту, який виявляється у здатності захищати себе, диктувати умови та брати активну участь у процесі прийняття рішень. Більше того, завдяки розвитку технологій, інформаційній та демократичній революції, які призвели до створення нових каналів комунікації, забезпечення інфраструктури для соціальних мереж для яких фізичні кордони більше не є перешкодою, надання свободи та доступу до інформації, залучення громадян у політику шляхом обрання урядів, впливу на політику держави і побудові економічних, культурних і соціальних відносин з іноземними акторами і недержавними суб'єктами, Хасбара стала ключовим напрямом зовнішньої політики Ізраїлю.

Об'єктом дослідження виступає зовнішня політика Держави Ізраїль¹.

Предмет дослідження ж є сучасна модель публічної дипломатії Держави Ізраїль.

Метою дослідження є розкрити особливості ізраїльської моделі публічної дипломатії у сучасних умовах.

Визначення головної мети дослідження зумовило необхідність виконання низки **завдань**:

¹ У магістерській роботі часто використовується офіційна назва країни. Відповідно до українського правопису кожне слово пишеться з великої літери.

- виокремити основні поняття та сутність публічної дипломатії;
- виявити стан дослідження проблематики;
- встановити методологічні засади дослідження;
- охарактеризувати походження публічної дипломатії Ізраїлю;
- визначити мету, завдання та інститути публічної дипломатії Держави

Ізраїль;

- виділити інструменти проведення публічної дипломатії Ізраїлю;
- з'ясувати роль публічної дипломатії Ізраїлю у врегулюванні ізраїльсько-палестинського конфлікту;
- проаналізувати публічну дипломатію Держави Ізраїль у питанні Голокосту;
- дослідити публічну дипломатію Ізраїлю у контексті залученості до проблеми повномасштабного вторгнення Російської Федерації до України;
- обґрунтувати роль публічної дипломатії у процесі формування іміджу Ізраїлю.

Історіографічний огляд. Дослідження проблематики ізраїльської моделі публічної дипломатії в контексті розгляду її мети, завдань, інститутів та інструментів, які застосовуються державою на практиці, відсилає до вивчення цілої низки наукових праць.

Аналізуючи розробки вітчизняних науковців, можна стверджувати, що ізраїльська Хасбара є недослідженою проблематикою. Українські дослідники здебільшого надають перевагу вивченню української публічної дипломатії.

Усю наявну закордонну літературу, яка застосовувалася в ході дослідження, умовно можна поділити на кілька груп.

Першу групу робіт складають дослідження, присвячені публічній дипломатії як такій. Ганс Туч [85] визначає та розглядає публічну дипломатію в контексті ведення урядом зовнішніх справ. Бенно Сігніцер та Тімоті Кумбс [71] розвивають думку, що зв'язки з громадськістю та публічна дипломатія переслідують схожі цілі та використовують схожі інструменти. Гарі Ронслі [63] акцентує свою увагу на міжнародному мовленні та його ролі

в публічній дипломатії. Ріаннон Вікерс [88] розглядає шляхи адаптації дипломатії в інформаційну епоху до зростаючого тиску та можливостей, які спричиняються змінами в інформаційно-комунікаційних технологіях. Еван Поттер [60] проаналізував різні концепції, пов'язані з публічною дипломатією, та їх зв'язок зі змінами, що відбуваються в практиці зовнішньої політики. Ян Меліссен [43] розглянув тенденції у сфері публічної дипломатії та виклики, які стоять перед публічною дипломатією Іспанії. Ейтан Гілбоа [25] представив та критично оцінив спроби теоретичного осмислення та концептуалізації публічної дипломатії в рамках декількох дисциплін.

До другої групи робіт належать дослідження, які присвячені публічній дипломатії Ізраїлю, однак, слід зазначити, що дані дослідження є здебільшого застарілими. При цьому, тези та думки, продемонстровані зазначеними нижче авторами є цінними для аналізу сучасної моделі Хасбари. Так, Ейтан Гілбоа [24] у 2006 році у своїй статті під назвою «Публічна дипломатія: відсутня складова у зовнішній політиці Ізраїлю» запропонував потужну критику ізраїльського апарату Хасбари. Міріам Аураг [3] у своїй статті «Хасбара 2.0: Публічна дипломатія Ізраїлю в цифрову епоху» критично аналізує Хасбару як предмет суперечок і інструмент, дієвості якого перешкоджають певні протиріччя. Шей Аттіас [6] досліджує новий підхід до ізраїльської публічної дипломатії, який полягає в залученні ізраїльських громадян до заходів Хасбари. Рон Шлейфер [65] у своїй статті аналізує різні погляди на Хасбару та окреслює реформи, які Ізраїль має провести у сфері публічної дипломатії, задля того, аби вона стала більш ефективною.

Третю групу складають роботи, які присвячені застосуванню медіа в ізраїльсько-палестинському конфлікті. Так, авторка Міріам Аураг [4] розглянула соціально-політичні наслідки використання додатків і платформ. Дара Керр [46] дослідила проблематику використання ізраїльськими військовими та збройними угрупованнями соціальних мереж та перетворення медіа на реальну воєнну зброю. Аді Кунцман [48] дослідила сферу впливу засобів масової інформації на перебіг конфлікту. Поряд із зазначеними вище

науковцями, зазначену проблематику досліджували й Бен Макух [50] та Гаррієт Шервуд [70].

На окрему увагу заслуговує дослідження аналітика Девіда Дауда [14] під назвою «Ізраїль не підставлятиме свою шию заради України. Це через Росію». Автор розкриває проблему Ізраїльської нейтральності у війні Росії проти України.

Науковий інтерес до проблематики моделі публічної дипломатії Держави Ізраїль стосується широкого кола питань – від термінологічного уточнення, що таке «публічна дипломатія» в цілому, до аналізу сучасних подій, таких, як війна в Україні. Тим не менше, деякі аспекти та інструменти ізраїльської Хасбари є малодослідженими, що створює попит на комплексне вивчення проблематики.

Характеристика джерел. У процесі дослідження нами також було проаналізовано різноманітне коло джерел, що дозволило комплексно розглянути обрану тему.

- офіційні сайти міністерств: сайти Міністерства закордонних справ [39], Міністерства туризму [55], Міністерства стратегічних справ та публічної дипломатії [54], Міністерства алії та інтеграції [53] дали можливість з'ясувати, яке місце посідає публічна дипломатія в зовнішній політиці держави. Дана група джерел також надала інформацію про сфери відповідальності кожного з інститутів Хасбари;

- офіційні сайти неформальних представників Хасбари: Simon Wiesenthal Center [72], Jewish Immigrant Aid Services [34], JDC Entwine [44] та інші. Ці джерела надали можливість сформулювати бачення, яким саме чином Ізраїль проводить свою публічну дипломатію, які саме інструменти використовує, зокрема, у контексті допомоги українцям під час війни;

- законодавчі документи: Закон про суд над нацистами та їх поплічниками [32], Закон про День пам'яті Катастрофи та мучеництва [31], Закон про пам'ять про Голокост і мучеництво [52]. Ця група джерел сприяла дослідженню проблематики Хасбари у контексті Голокосту;

- періодичні видання: The British Journal of Politics and International Relations [88], The Washington Post [47], Reuters [10], The Times of Israel [9, 64], Jewish Journal [7], The Hague Journal of Diplomacy [6], The New York Times [49], The Guardian [70]. Дані джерела надали можливість дослідити та виокремити основні інструменти публічної дипломатії Держави Ізраїль та проаналізувати їх вплив на закордонну аудиторію.

Отже, у процесі дослідження нами були використані різні групи джерел, які сприяли отриманню достовірної інформації з досліджуваної тематики.

Хронологічні межі дослідження співпадають із XXI століттям.

Географічні межі охоплюють Державу Ізраїль.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному аналізі сучасної моделі публічної дипломатії Держави Ізраїль, який був проведений на основі принципу об'єктивізму, що передбачає врахування всієї повноти історичних джерел та дозволяє уникнути упередженості в дослідженні ізраїльської моделі публічної дипломатії. У роботі зроблено термінологічне уточнення поняття «публічна дипломатія», яке враховує особливості сучасних міжнародних процесів. Мова йдеться про наднаціональні, неурядові, транснаціональні організації та навіть приватні компанії, які взаємодіють з іноземною громадськістю, тим самим розробляючи та просуваючи власну політику та практику публічної дипломатії. На особливу увагу заслуговує дослідження ізраїльської публічної дипломатії в контексті повномасштабного вторгнення Росії до України.

Науково-практична значущість дослідження полягає у можливості комплексно осмислити сучасну ізраїльську модель публічної дипломатії. Зокрема, у роботі проаналізовані особливості публічної дипломатії Ізраїлю на сучасному етапі та досліджено реалізацію заходів Хасбари у практиці зовнішньої політики держави. На основі отриманих результатів можливо виокремити низку заходів, які можуть сприяти покращенню іміджу Держави Ізраїль не тільки серед громадян – всередині, а й на міжнародній арені як такої. Дана кваліфікаційна робота також може бути використана студентами

університетів задля поглиблення знань стосовно публічної дипломатії Ізраїлю, а також стосовно процесів та тенденцій, які відбуваються всередині сучасної міжнародної системи.

Апробація результатів дослідження.

1. Yavorska Olga. Positive and negative components of the image of the state of Israel in the modern international arena. International Scientific Conference for Bachelor, Master, Graduate Students and Young Researchers. 2021.

2. Яворська О. В. Вплив іміджевої стратегії на розвиток відносин Ізраїлю з провідними гравцями міжнародних відносин. Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції «Травневі студії 2021: історія, міжнародні відносини, філософія». 2021.

3. Яворська О. В. Особливості іміджу Держави Ізраїль на міжнародній арені. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ ім. В. Стуса. 2020. №12. С. 148–152.

4. Яворська О. В. Складові іміджевої стратегії Держави Ізраїль на сучасній міжнародній арені. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ ім. В. Стуса. 2021. №13. С. 111–115.

5. Яворська О. В. Туризм як елемент іміджу Держави Ізраїль на міжнародній арені сьогодні. Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції «Травневі студії 2020: історія, міжнародні відносини». 2020. №5. С. 121–123.

Структура кваліфікаційної роботи обумовлена змістом, порушеною проблемою, предметом та методами дослідження. Робота складається зі вступу, трьох основних розділів (десяти підрозділів), висновків, списку використаних джерел і літератури. У вступі визначено актуальність дослідження, об'єкт, предмет, мету та завдання, окреслено хронологічні та географічні межі дослідження, обґрунтовано наукову новизну та науково-практичну значущість дослідження, зазначено апробацію. Перший розділ кваліфікаційної роботи присвячений теоретичному та методологічному аспектам дослідження, у ньому також визначено сутність поняття «публічна

дипломатія» як такого. У другому розділі йдеться про особливості сучасної моделі публічної дипломатії Ізраїлю: окреслено її походження, визначено мету, завдання, інститути та основні інструменти. Третій розділ присвячено аналізу публічної дипломатії Ізраїлю в практиці зовнішньої політики на прикладах ізраїльсько-палестинського конфлікту, питання Голокосту та повномасштабного вторгнення Росії до України. Висновки містять результати дослідження проблеми.

РОЗДІЛ 1 ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

1.1. Основні поняття та сутність публічної дипломатії

Публічна дипломатія за своєю суттю – ключовий механізм, за допомогою якого країни зміцнюють взаємну довіру та розвивають продуктивні відносини, вона має вирішальне значення для створення безпечного глобального середовища.

Термін «публічна дипломатія» почали використовувати ще в 19 столітті, проте більш широкого вжитку він набув під час Першої світової війни. Його значення тоді було доволі гнучким і його використовували здебільшого для позначення мирних угод, укладених за посередництва громадськості. Після Другої світової війни його почали використовувати для пропаганди Холодної війни. Саме ж запровадження терміну «публічна дипломатія» відбулося у середині 1960-х років колишнім американським дипломатом Едмундом Галліоном, він розробив його частково для того, щоб відокремити закордонну інформаційну діяльність уряду від терміну «пропаганда», який набув більш негативного та принизливого відтінку [11, с. 256].

Новий етап у розвитку публічної дипломатії розпочався після серії скоординованих терористичних атак ісламістської організації «Аль-Каїда» 11 вересня 2001 року. Нові виклики та потреби в період після Холодної війни та подій 11 вересня сформувалися в період взаємопов'язаних революцій у сфері масової комунікації, політики та міжнародних відносин. Революція в комунікаційних технологіях створила дві основні інновації, як-от: Інтернет та глобальні новинні мережі, наприклад, CNN International, BBC World, Sky News та Аль-Джазіра, які були здатні транслювати навіть незначний розвиток світових подій майже у будь-яке місце на земній кулі, часто навіть у прямому ефірі. Революція у політиці дала поштовх для трансформації багатьох суспільств від автократії до демократії, породивши зростаючу масову участь

у політичних процесах. Революція у сфері міжнародних відносин трансформувала цілі та засоби зовнішньої політики. Привабливий імідж та репутація, які досягаються шляхом залучення та переконання, стали більш важливими майже у всьому світі, ніж територія та ресурси, які традиційно здобувалися військовими та економічними методами [2, с. 176].

Багато науковців та практиків використовують доволі заплутане, неповне або багатозначне визначення поняття «публічна дипломатія». Більш ранні визначення містили лише загальні твердження про цілі. Типовим визначенням було наступне: «це пряме спілкування з іноземними народами з метою впливу на їхнє мислення і, в кінцевому рахунку, на мислення їхніх урядів» [51, с. 205]. Пізніші визначення визначили суб'єктів та зміст. Наприклад, Ганс Туч [85, с. 112] визначив публічну дипломатію як «процес спілкування уряду з іноземною громадськістю в спробі досягти розуміння ідей та ідеалів своєї нації, її інститутів і культури, а також її національних цілей і політики». Фредерік Говард [21, с. 78] додав інформацію про конкретний зміст: «діяльність, спрямована за кордон у сферах інформації, освіти та культури, метою якої є вплив на іноземний уряд шляхом впливу на його громадян». Бенно Сігніцер і Тімоті Кумбс [71, с. 141] визначили публічну дипломатію як «спосіб, за допомогою якого як урядові, так і приватні особи та групи прямо чи опосередковано впливають на суспільні настрої та думки, які безпосередньо впливають на зовнішньополітичні рішення іншого уряду».

Терміни «публічна дипломатія» та «медіа-дипломатія» стали досить неточними та розпливчастими, тому виникла потреба надати їм більш чітких значень та конкретних ознак. Гарі Ронслі [63, с. 11] розмежував публічну дипломатію та медіа-дипломатію за аудиторією: на його думку, у першому випадку політики використовують ЗМІ для звернення до іноземної громадськості, а в другому – до урядовців. Ейтан Гілбоа розрізнив публічну дипломатію та медіа-дипломатію виходячи з цілей та засобів. Відповідно до його поглядів, перша характеризується тим, що державні та недержавні

суб'єкти використовують різні канали комунікації для впливу на громадську думку в іноземних суспільствах, друга – тим, що офіційні особи використовують ЗМІ для вивчення та просування взаємних інтересів, переговорів та вирішення конфліктів [25, с. 68].

На початку 21 століття вчені почали використовувати термін «нова публічна дипломатія» (НПД), що стало спробою адаптувати публічну дипломатію до умов інформаційної епохи. Ріаннон Вікерс [88, с. 184] припустив, що «НПД можна охарактеризувати як розмивання традиційних відмінностей між міжнародною та внутрішньою інформаційною діяльністю, між публічною та традиційною дипломатією, а також між культурною дипломатією, маркетингом та управлінням новинами». Це визначення є дещо заплутаним, принаймні з тієї причини, що вираз «розмивання традиційних відмінностей» не дає конкретики та не є найкращим способом запропонувати наукове визначення. Так, спроба Вікерса дати визначення поняттю «нова публічна дипломатія» показує, наскільки важко передати її суть у одному реченні.

Еван Поттер [60, с. 48], Ян Меліссен [43, с. 16] зосередились на впливі революцій у міжнародних відносинах та комунікаціях на публічну дипломатію. Поттер наводить наступні зміни: зростання значення громадської думки, зростання глобальних ЗМІ, підвищення глобальної прозорості та зростання глобальної культури, що призводить до рефлексивного прагнення захистити культурне різноманіття. Меліссен зосередився на центральному місці, яке зараз займає публічна дипломатія у зовнішній політиці, зростанні недержавних акторів, складності узгодження внутрішніх і зовнішніх інформаційних потреб, а також на двосторонній комунікаційній моделі обміну інформацією між державами.

Ейтан Гілбоа [25, с. 62] запропонував три моделі публічної дипломатії, які базуються на наступних п'ятьох змінних: основні актори, ініціатори, цілі, типи засобів масової інформації, а також засоби та методи. Ця формула дозволила виділити такі моделі:

- базова модель часів Холодної війни;
- недержавна транснаціональна модель;
- модель «Внутрішній PR».

Публічна дипломатія виникла на початку Холодної війни, і оскільки ядерна зброя завжди мала величезну руйнівну силу, стало зрозумілим, що основною зброєю будуть інформаційні кампанії, які дві наддержави використовуватимуть у своїй глобальній ідеологічній та стратегічній боротьбі. Таким чином, у першій моделі публічна дипломатія використовувалася державами в антагоністичних відносинах задля досягнення довгострокових результатів у іноземних суспільствах. Ідея полягала у тому, аби протистояти внутрішній пропаганді уряду цільового суспільства, шляхом надання громадськості більш збалансованої інформації про власну країну. І США, і СРСР під час Холодної війни в основному використовували міжнародне мовлення для формування сприятливого ставлення суспільства до своїх ідеологій [25, с. 63].

Поява нових акторів міжнародних відносин та значна взаємозалежність між ними усіма вимагали перегляду моделі часів Холодної війни. Недержавна транснаціональна модель – це теоретична концепція, розроблена для дослідження діяльності груп, неурядових організацій та окремих осіб, які використовують публічну дипломатію через національні кордони. Ці суб'єкти зазвичай використовують глобальні мережі новин та медійні події для отримання глобальної підтримки своїх цілей. Прикладами можуть бути кампанії за демократію в КНР, які мали на меті змусити китайський уряд провести реформи шляхом зовнішнього тиску [25, с. 63-64].

У базовій моделі часів Холодної війни уряд використовує, наприклад, радіостанції, тобто власні засоби комунікації, для проведення публічної дипломатії. Проте в моделі «Внутрішній PR» для досягнення своєї мети він наймає PR-фірми і навіть лобістів у цільовій країні. Створення місцевої групи підтримки або руху в цільовій країні також може зміцнити легітимність та достовірність кампанії. Місцева PR-компанія, імовірно,

краще знає, як досягти бажаних цілей у даному політичному та культурному середовищі, як виявити слабкі місця у позиціях уряду та як ефективно з ними боротися. Відомий випадок застосування цієї моделі стався під час конфлікту в Перській затоці в 1990-1991 роках, коли кувейтські монархи у вигнанні найняли PR-фірму Hill and Knowlton, щоб забезпечити достатню підтримку американської громадськості, Конгресу та американських ЗМІ з метою усунення Саддама Хусейна з Кувейту [25, с. 66].

Концептуальний та операційний взаємозв'язок між публічною дипломатією та soft power наразі ще не встановлений до кінця. Джозеф Най стверджує, що м'яка сила виникає з привабливості цінностей, культури та політики нації [58, с. 46]. Вона спонукає людей діяти через співпрацю, а не через примус. Припускається, що публічна дипломатія представляється як офіційна політика, що переводить ресурси м'якої сили в дію.

Публічна дипломатія ґрунтується на взаємному зв'язку між трьома основними компонентами: урядом, ЗМІ та громадською думкою. Багато науковців досліджували питання взаємодії між ЗМІ та громадською думкою, між ЗМІ та урядом, але дуже мало досліджень було проведено, щоб пов'язати всі три складові. Модель каскадної активації Ентмана [17, с. 68] дещо вирішує дану проблему. Відповідно до його поглядів, кілька акторів, включаючи президентів, їх головних радників, еліти, та ЗМІ, беруть участь у боротьбі за формування фреймів, які досягають громадськості через засоби масової інформації та значною мірою впливають на формування громадської думки. Модель стверджує, що деякі актори мають більше влади, ніж інші, щоб проштовхувати фрейми до громадськості, і, отже, може допомогти визначити, коли і як ЗМІ впливають на формування зовнішньої політики. Модель стосується внутрішнього фреймінгу зовнішньополітичних питань, але може бути поширена і на публічну дипломатію. Ідея полягає в тому, щоб використовувати способи втручання в боротьбу за фреймінг в іншому суспільстві. У цьому контексті публічна дипломатія означає спробу вплинути на еліти та ЗМІ в цільовій державі. Передбачається, що те, що іноземні еліти

та ЗМІ говорять про проблему в конкретній країні, може бути використано тими, хто дотримується такої ж точки зору в цій країні, і, таким чином, стати зброєю у внутрішніх дебатах про те, як правильно вчинити.

Поняття «публічна дипломатія» часто використовується як евфемізм для пропаганди. Журналісти часто характеризують її як грубий механізм доставки повідомлень, які можуть відображати або не відображати факти. Насправді ж публічна дипломатія – це процес побудови відносин: усвідомлення потреб інших держав, культур та народів; донесення власної точки зору; спростування або ж виправлення хибних уявлень; пошук сфер, де можливо знайти спільну мову.

Таким чином, публічна дипломатія розглядається як сукупність засобів, за допомогою якого суверенна держава спілкується з громадськістю інших країн, і який спрямований на інформування та вплив на закордонну аудиторію з метою просування національних інтересів та досягнення зовнішньополітичних цілей. У цьому уявленні публічну дипломатію традиційно розглядають як невід'ємну частину міждержавної дипломатії. При цьому, останні дослідження публічної дипломатії запропонували більш «широку» концепцію охоплення та дії цього напрямку зовнішньої політики. Вона спрямована на те, щоб відобразити нові тенденції в міжнародних відносинах, коли низка недержавних акторів так само, як і держава, мають вплив у світовій політиці. Мова йдеться про наднаціональні, неурядові, транснаціональні організації та навіть приватні компанії, які взаємодіють з іноземною громадськістю, тим самим розробляючи та просуваючи власну політику та практику публічної дипломатії. У результаті нова публічна дипломатія розглядається як явище, що відбувається в системі взаємовигідних відносин, яка більше не орієнтована виключно на державу, а складається з безлічі акторів і мереж. Впевнено можна стверджувати, що нова публічна дипломатія не витіснить традиційну, яку практикують міністерства закордонних справ, у короткостроковій перспективі, але вона, безумовно, впливає на їх діяльність.

1.2. Стан дослідження проблематики

Дослідження проблематики ізраїльської моделі публічної дипломатії в контексті розгляду її мети, завдань, інститутів та інструментів, які застосовуються державою на практиці, відсилає до вивчення цілої низки наукових праць, оскільки проблематика, яка закладена в основу назви кваліфікаційної роботи комплексно не розглядалася раніше ні вітчизняними, на закордонними науковцями.

Аналізуючи розробки вітчизняних науковців, з упевненістю можна стверджувати, що ізраїльська Хасбара є недослідженою проблематикою, тобто, на жаль, ґрунтовно та в повній мірі ізраїльська модель публічної дипломатії не була розглянута. Українські дослідники здебільшого надають перевагу вивченню української публічної дипломатії.

Усю наявну закордонну літературу, яка застосовувалася в ході дослідження, умовно можна поділити на кілька груп.

Першу групу робіт складають дослідження, присвячені публічній дипломатії як такій. Важливо зазначити, що роботи вказаних далі науковців, є основоположними та такими, на які варто спиратися при подальшому аналізі проблематики. Ганс Туч [85] визначає та розглядає публічну дипломатію в контексті ведення урядом зовнішніх справ та визначає її обґрунтування як наслідок світової комунікаційної революції, ідеологічних конфліктів та взаємозалежності націй. Він також аналізує методи та засоби масової інформації, які використовуються для проведення публічної дипломатії. Бенно Сігніцер та Тімоті Кумбс [71] стверджують, що зв'язки з громадськістю та публічна дипломатія переслідують схожі цілі та використовують схожі інструменти. Однак, на думку авторів, точні ідеї та концепції, які можуть бути перенесені з однієї сфери в іншу, ще не повністю визначені та перевірені. Гарі Ронслі [63] акцентує свою увагу на міжнародному мовленні та на тому що воно залишається ключовим видом діяльності в публічній дипломатії. Автор оцінює, як сучасні інформаційно-комунікаційні технології, особливо інтернет і соціальні мережі,

трансформували внесок міжнародного мовлення в публічну дипломатію. Ріаннон Вікерс [88] розглядає шляхи адаптації дипломатії в інформаційну епоху до зростаючого тиску та можливостей, які спричиняються змінами в інформаційно-комунікаційних технологіях. Ці зміни призводять до того, що можна класична публічна дипломатія перетворюється на «нову публічну дипломатію», яка характеризується розмиванням традиційних відмінностей між міжнародною та внутрішньою інформаційною діяльністю, а також між культурною дипломатією, маркетингом та управлінням новинами. Еван Поттер [60] проаналізував різні концепції, пов'язані з публічною дипломатією, та їх зв'язок зі змінами, що відбуваються в практиці зовнішньої політики. Він дослідив канадський підхід до публічної дипломатії та зазначив, що сучасні технологічні та економічні зміни свідчать про нагальну потребу в активній та ефективній публічній дипломатії як інструменті зовнішньої політики. Ян Меліссен [43] розглянув тенденції у сфері публічної дипломатії та деякі виклики, які стоять перед публічною дипломатією Іспанії. Ейтан Гілбоа [25] представив та критично оцінив спроби теоретичного осмислення та концептуалізації публічної дипломатії в рамках декількох дисциплін, включаючи міжнародні відносини, стратегічні студії, дипломатичні студії, зв'язки з громадськістю та комунікації. Автор визначає перспективні напрямки, а також слабкі місця та прогалини в існуючих знаннях та методології, а також окреслює новий порядок денний досліджень. Представлений аналіз та приклади свідчать про те, що лише систематичні міждисциплінарні зусилля та тісна співпраця між дослідниками та практиками можуть призвести до створення цілісної теорії публічної дипломатії.

До другої групи робіт належать дослідження, які присвячені публічній дипломатії Ізраїлю, однак, слід зазначити, що дані дослідження є здебільшого застарілими та інформація потребує оновлення. При цьому, тези та думки, продемонстровані зазначеними нижче авторами є цінними для аналізу сучасної моделі Хасбари, оскільки вони показують, як саме

розвивалися інструменти публічної дипломатії Ізраїлю, як змінювалися її цілі та завдання. Так, Ейтан Гілбоа [24] у 2006 році у своїй статті під назвою «Публічна дипломатія: відсутня складова у зовнішній політиці Ізраїлю» запропонував потужну критику ізраїльського апарату Хасбари. Він наголошував на тому, що ізраїльський уряд не розглядає публічну дипломатію як важливий елемент своєї зовнішньої політики. Як наслідок, цей апарат не отримував достатнього фінансування. Ейтан Гілбоа також стверджував, що таким способом уряд Ізраїлю відкривав багато можливостей для радикальних антиізраїльських організацій. Апарат Хасбари не мав чітко організованого плану з брендингу країни, його комунікаційна стратегія відставала від розвитку цифрових медіа і він був менш продуманим і складним, ніж антиізраїльська діяльність. Міріам Аураг [3] у своїй статті «Хасбара 2.0: Публічна дипломатія Ізраїлю в цифрову епоху» критично аналізує Хасбару як предмет суперечок і інструмент, дієвості якого перешкоджають певні протиріччя. Авторка зазначає, що з одного боку, Хасбара є ефективним інструментом зовнішньої політики Ізраїлю, про що свідчить збільшення її фінансування, професіоналізація і централізація, а з іншого боку, вона викликає гостру критику за невдачі. Щоб зрозуміти це протиріччя, Міріам розглядає Хасбару в контексті ізраїльського поселенського колоніалізму, який відрізняє державу від інших «постконфліктних» країн. У цій статті авторка також розглядає методи, що використовуються в Хасбарі, а також їх адаптацію в контексті воєн. Шей Аттіас [6] досліджує новий підхід до ізраїльської публічної дипломатії, який полягає в залученні ізраїльських громадян до заходів Хасбари. Автор також запропонував поняття «peer-to-peer» (P2P), яке описує новітній розвиток у дипломатичній практиці, коли громадяни, завдяки соціальним мережам, стають не лише споживачами інформації, але й її виробниками. Рон Шлейфер [65] у своїй статті аналізує різні погляди на Хасбару та окреслює реформи, які Ізраїль має провести у сфері публічної дипломатії, задля того, аби вона

стала більш ефективною. Автор також стверджує, що коріння ізраїльської Хасбари лежить глибоко в єврейській історії.

Третю групу складають роботи, які присвячені застосуванню медіа в ізраїльсько-палестинському конфлікті. Дані дослідження мають вагомую цінність, оскільки через соціальні мережі обидві конфліктуючі сторони просувають власні наративи та таким чином впливають на закордонну аудиторію з метою «вибілення» власного іміджу. Авторка Міріам Аураг [4] розглянула соціально-політичні наслідки використання додатків і платформ через призму арабських революцій. Дара Керр [46] дослідила проблематику використання ізраїльськими військовими та збройними угрупованнями соціальних мереж та перетворення медіа на реальну воєнну зброю. Аді Кунцман [48] у своїй статті під назвою «Ще одна зона бойових дій: соціальні медіа в ізраїльсько-палестинському конфлікті» дослідила сферу впливу засобів масової інформації на перебіг конфлікту. Авторка прийшла до висновку, що цифрові комунікаційні технології змінили характер арабо-ізраїльського конфлікту та ізраїльської окупації палестинських земель, вони також надали ізраїльській державі нові засоби контролю над палестинським населенням як на полі бою, так і поза ним. Поряд із зазначеними вище науковцями, зазначену проблематику досліджували й Бен Макух [50] та Гаррієт Шервуд [70].

На окрему увагу заслуговує дослідження аналітика Девіда Дауда [14] під назвою «Ізраїль не підставлятиме свою шию заради України. Це через Росію». Автор розкриває проблему Ізраїльської нейтральності у війні Росії проти України. Дана стаття дає можливість зрозуміти чому держава не використовує доступні інструменти публічної дипломатії задля підтримки України, а обмежується гуманітарною допомогою. Узагалі, проблематика ізраїльської Хасбари та повномасштабного вторгнення Росії до України є малодослідженою.

У процесі дослідження нами також було проаналізовано різноманітне коло джерел, що дозволило комплексно розглянути обрану тему.

Використані джерела можна поділити на такі групи: офіційні сайти міністерств, офіційні сайти неформальних представників Хасбари, законодавчі документи, періодичні видання.

Офіційні сайти Міністерства закордонних справ [39], Міністерства туризму [55], Міністерства стратегічних справ та публічної дипломатії [54], Міністерства алії та інтеграції [53] дали можливість з'ясувати, яке місце посідає публічна дипломатія в зовнішній політиці держави. Дана група джерел також надала інформацію про сфери відповідальності кожного з інститутів Хасбари.

Другу групу джерел складають офіційні сайти неурядових інститутів Хасбари, ними є наступні: Simon Wiesenthal Center [72], Jewish Immigrant Aid Services [34], JDC Entwine [44] та інші. Ці джерела надали можливість сформулювати бачення, яким саме чином Ізраїль проводить свою публічну дипломатію, які саме інструменти використовує, зокрема, у контексті допомоги українцям під час війни.

Третя група джерел складається з законодавчих документів. До них належать наступні: Закон про суд над нацистами та їх поплічниками [32], Закон про День пам'яті Катастрофи та мучеництва [31], Закон про пам'ять про Голокост і мучеництво [52]. Ця група джерел сприяла дослідженню проблематики Хасбари у контексті Голокосту.

До четвертої групи джерел віднесені наступні періодичні видання: The British Journal of Politics and International Relations [88], The Washington Post [47], Reuters [10], The Times of Israel [9, 64], Jewish Journal [7], The Hague Journal of Diplomacy [6], The New York Times [49], The Guardian [70]. Дані джерела надали можливість дослідити та виокремити основні інструменти публічної дипломатії Держави Ізраїль та проаналізувати їх вплив на закордонну аудиторію.

Таким чином, науковий інтерес до проблематики моделі публічної дипломатії Держави Ізраїль стосується широкого кола питань – від термінологічного уточнення, що таке «публічна дипломатія» в цілому, до

аналізу сучасних подій, таких, як війна в Україні. Тим не менше, деякі аспекти та інструменти ізраїльської Хасбари є малодослідженими, що створює попит на комплексне вивчення проблематики.

1.3. Методологічні засади дослідження

Проблематика дослідження визначає та обумовлює інструменти, які використовувалися під час її пізнання. Задля виконання поставлених завдань, під час написання кваліфікаційної роботи була застосована низка методів, використання яких дозволило вивчити малодосліджені аспекти проблеми, подолати певні стереотипи стосовно діяльності Ізраїлю в напрямку публічної дипломатії, а також сформувати новий неупереджений підхід до інтерпретації заходів, які проводить Ізраїль для реалізації завдань Хасбари.

Важливо зазначити, що дана кваліфікаційна робота належить до парадигми неоліберальної теорії міжнародних відносин, представниками якої є шотландський економіст і філософ-етик Адам Сміт, американський філософ, політичний економіст і публіцист японського походження Френсіс Фукуяма та ін.. Дана теорія підвищує важливість міжнародного співробітництва та комунікації (обміну інформацією для досягнення взаємної довіри), збільшення взаємозалежності між державами та залучення недержавних акторів.

Задля забезпечення об'єктивності та повноти дослідження, а також достовірності досягнених результатів та зроблених висновків під час написання роботи було використано принцип об'єктивізму, який передбачає врахування всієї повноти історичних джерел та дозволяє уникнути тенденційності та упередженості в дослідженні ізраїльської моделі публічної дипломатії.

Перш за все, важливо зазначити, що більшість існуючих наукових розробок та досліджень є переважно упередженими та обмеженими, оскільки вони проводилися здебільшого авторами, які є корінними ізраїльтянами. Також проводився аналіз інформації, яка розміщена на сайтах інститутів

публічної дипломатії Ізраїлю: Міністерства закордонних справ [39], Міністерства туризму [55], Міністерства стратегічних справ та публічної дипломатії [54], Міністерства алії та інтеграції [53] тощо. І оскільки метою публічної дипломатії Ізраїлю є просування національних інтересів та поширення необхідних наративів про державу, міністерства публікують таку інформацію, яка формує виключно позитивний імідж Ізраїлю. Отже, була поставлена задача, яка полягала у проведенні об'єктивного та неупередженого дослідження, висновки якого обмежуються відповіддю на наступне питання: «У чому полягають особливості публічної дипломатії Ізраїлю та які інструменти використовує держава в її проведенні?». Відповідь на дане питання дається за допомогою глибокого аналізу та синтезу авторських висновків, які подають у відповідному розділі кваліфікаційної роботи.

У роботі використано системний та діалектичний підходи. Перший з них базується на наступних принципах: принцип багатоплановості – допоміг розглянути публічну дипломатію з різних сторін, у нашому випадку було досліджено ефективність Хасбари (маються на увазі позитивні та негативні наслідки для іміджу Ізраїлю); принцип багатомірності – допоміг дослідити сегменти ізраїльської публічної дипломатії (культурна, науково-освітня, економічна, цифрова, спортивна, кулінарна дипломатія); принцип ієрархічності – дозволив структурувати заходи Хасбари відповідно до того, яким з них уряд держави надає більшу перевагу, а яким менше, та на які заходи більше спирається для формування позитивного іміджу; принцип динамічності – допоміг розглянути публічну дипломатію Ізраїлю на всіх етапах її розвитку. Діалектичний підхід, у свою чергу, базується на трьох основних принципах: принцип розвитку, принцип загального зв'язку, принцип протиріччя. Даний підхід допоміг дослідити публічну дипломатію з розумінням, що цей напрямок зовнішньої політики держави не є сталим, він постійно змінюється та розвивається; усі його сегменти є взаємопов'язаними і зміни в одному з елементів сприяють змінам в іншому.

Поряд із зазначеними підходами під час дослідження була застосована й низка методів пізнання. Так, у кваліфікаційній роботі було використано метод порівняння. Він був застосований під час дослідження публічної дипломатії Ізраїлю та її впливу на ізраїльсько-палестинський конфлікт. Зокрема, було проведено порівняння ефективності ізраїльського та антиізраїльського апаратів публічної дипломатії під час проведення інформаційних операцій у Twitter. Загалом, визначення ефективності публічної дипломатії – є доволі важким процесом, оскільки у даному питанні дуже важко бути об'єктивним та неупередженим, до того ж, немає чітко усталених критеріїв виміру ефективності. При цьому, було зроблено висновок, що перший апарат є більш ефективним, оскільки він має більше фінансування та його інструменти, а, отже, й повідомлення, більше підтримуються міжнародною спільнотою. Також порівняльний метод було застосовано про опрацюванні джерел з однаковою проблематикою, відбувалося їх співставлення з метою критичної оцінки тез та припущень авторів. Застосування даного методу допомогло прийти до коректних висновків, які базуються на широкому спектрі думок та поглядів.

Ще один метод, який був використаний під час написання кваліфікаційної роботи – проблемно-хронологічний. Його використання особливо чітко можна простежити у розділі, який розкриває походження ізраїльської публічної дипломатії. У результаті використання даного методу вдалося розкрити хронологію розвитку Хасбари у конкретних історичних умовах. До того ж, у даному підрозділі було використано метод періодизації, який дозволив виділити п'ять періодів ізраїльської публічної дипломатії, відповідно до яких змінювалися її цілі. Задання першого періоду (1948-1967 рр.) було доволі складним, оскільки після здобуття незалежності перед Ізраїлем постало питання, яке полягало в тому, як саме зобразити країну: як націю, яка воює, чи як націю, яка зацікавлена в державному будівництві. Другий період (1967-1977 рр.) характеризується тим, що держава Ізраїль після Шестиденної війни сприймалася як країна-окупант, яка веде затяжну

війну на виснаження. Завданням Хасбари стало розвінчання цієї тези. Третій період (1977-1991 рр.) характеризується покращенням іміджу Ізраїлю унаслідок війни в Перській затоці та проведення мирної конференції в Мадриді. Унаслідок цих подій Ізраїль почав сприйматися як жертва арабської агресії. Тобто завданням публічної дипломатії стало повернення до тези, що євреї – «нація-жертва», а не агресор. Для четвертого періоду (1991-1996 рр.) Хасбари характерно ще більше покращення іміджу Держави Ізраїль після підписання Декларації принципів у Вашингтоні, завданням було зображення країни, яка проводить примирливу політику. Останній п'ятий період (1996-сьогодення) характеризується тим, що суттєвих змін у в іміджі Ізраїлю не відбувається. Причини цього криються в зростаючій втомі від Арабо-ізраїльського конфлікту, зростання нового покоління, яке не знало Голокосту і для якого Ізраїль завжди існував та його існування було безсумнівним фактором. Тому завдання Хасбари вже протягом чверті століття залишаються незмінними: протидія кампанії з делегітимізації; боротьба з антисемітизмом та запереченням Голокосту; створення іміджу сучасної розвиненої держави (туристичного, медичного, освітнього та наукового центру).

Окрім зазначених вище методів, у роботі була використана й низка наступних: метод узагальнення, який дозволив звести конкретні одиничні факти у єдине ціле; метод абстрагування, який полягає у відкиданні несуттєвих властивостей та зв'язків, які не відповідають публічній дипломатії Ізраїлю; метод аналізу, що дозволяє розкласти предмет дослідження на складові та виокремити факти, які стосуються Хасбари; метод спостереження; метод опису тощо.

Таким чином, методологічну основу дослідження став принцип об'єктивізму, системний та діалектичний підходи, а також низка різноманітних методів, які дали можливість у повній мірі дослідити проблематику сучасної моделі публічної дипломатії Держави Ізраїль та прийти до релевантних висновків, які базуються на власному аналізі та аналізі вже існуючих досліджень інших авторів.

РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ДЕРЖАВИ ІЗРАЇЛЬ

2.1. Походження публічної дипломатії Держави Ізраїль

Одним із найменш зрозумілих і найбільш засуджуваних видів діяльності практично всіх ізраїльських урядів від 1948 року є публічна дипломатія, також відома як Хасбара – термін на івриті, який можна перекласти як роз'яснення й поширення інформації на додаток до пропаганди.

За останні два десятиліття публічна дипломатія Держави Ізраїль набула стрімкого розвитку, оскільки формування позитивного іміджу для країни стало одним з головних пріоритетів зовнішньої політики. Водночас слід усвідомлювати, що аналіз сучасності варто проводити, зважаючи на історичні фактори розвитку. Звідси, аналізуючи сучасну публічну дипломатію Ізраїлю, потрібно розпочати з окреслення умов та контексту, у яких вона розвивалася, та аспектів, що вплинули на імідж Ізраїлю за кордоном.

Зовнішня політика Ізраїлю частково визначається його географічним розташуванням, оскільки він оточений країнами, які сприймаються як потенційні вороги. На певному етапі свого існування Ізраїль перебував у збройному конфлікті з усіма своїми сусідами, і зараз він, як і раніше, постійно стикається з загрозами та викликами у безпековій сфері. Так, з моменту свого створення Ізраїль став об'єктом трьох процесів, які були спрямовані на його повне знищення: перший процес був суто військовим, другий – терористичним, третій процес – кампанія з делегітимації, яка триває й нині. Навколишнє середовище Ізраїлю є ворожим, непередбачуваним, мінливим і сповненим небезпек. Це призвело до того, що національна безпека стала базуватися на трьох китах: стримування, раннє попередження та самооборона. Як результат, Держава Ізраїль традиційно зосереджується на «жорстких» загрозах безпеці, спираючись на односторонні, проактивні та превентивні примусові заходи в ім'я самозахисту.

Таким чином, з самого початку існування Держави Ізраїль ми можемо спостерігати стрімкий процес створення сильної армії з її центральною позицією в державі та суспільстві, а також процес зниження ролі дипломатії і, відповідно, можливостей, які вона надає. Ізраїль в цілому сприймається як мілітаристська, релігійна, жорстка, небезпечна, шовіністична країна.

Розвиток публічної дипломатії Держави Ізраїль можна поділити на кілька періодів, відповідно до цього змінювалися й її цілі. Перший з них припадає на 1948-1967 роки, коли Ізраїль виходив із довгої війни за незалежність, він все ще перебував в облозі, не був визнаний багатьма країнами. На той момент Ізраїль говорив одним авторитетним голосом і керівництво країни вважало, що має виправдати існування Ізраїлю, переконати інших у тому, що нова політична реальність стане постійним фактором і особливістю Близького Сходу. Метою ізраїльського уряду на той час було забезпечити виживання держави. Воно розуміло, що цього можна досягти шляхом масової імміграції, величезної економічної допомоги та наявності зброї [65, с. 134]. Така політика була характерна для 1949-1956 років, до Синайської війни, коли багато хто почав сумніватися в шансах Ізраїлю на виживання.

Корпус іноземної преси в Ізраїлі, який налічував менше 50 постійних кореспондентів, багато з яких були ізраїльтянами, які працювали в іноземних виданнях, забезпечував основне джерело інформації про Ізраїль. У той час основними джерелами інформації були друковані ЗМІ, радіо і новий інструмент – телебачення. У цих умовах уряду було легко накласти цензуру на секретну політичну й навіть військову інформацію. Офіційних організацій, що опікувалися питаннями ЗМІ, було небагато – насамперед це пресекретар ЦАХАЛу, пресекретар МЗС, урядова пресслужба в канцелярії прем'єр-міністра, а на внутрішній арені – Інформаційний центр, який прагнув поширювати й прищеплювати демократичні цінності вельми неоднорідному ізраїльському суспільству, яке тоді перебувало у процесі масової імміграції з

понад 100 країн. Внутрішньовідомча боротьба була незначною, і було легко домогтися координації між інформаційними органами [65, с. 136].

Після Синайської війни імідж Ізраїлю значно покращився, і наприкінці 1950-х років стало очевидно, що він продовжить своє існування. Дві великі події привернули до держави сотні іноземних репортерів: 800 осіб – на судовий процес над німецьким офіцером Адольфом Айхманом у 1961 році і 1200 осіб – для висвітлення візиту Папи Павла VI в січні 1964 року. Висвітлення подій у ЗМІ було добре організовано ізраїльським урядом і це дало змогу багатьом репортерам побачити Ізраїль – країну, яка просувається у розвитку науки, техніки, медицини, літератури, і навіть успішно відроджує свою стародавню мову. Один важливий пункт піддався цензурі – зусилля Ізраїлю з розробки ядерної зброї. Загалом можна сказати, що міжнародні ЗМІ ставилися до Ізраїлю справедливо, і його імідж був позитивним [45, с. 111].

Незважаючи на цю удавану нормальність, уже в перші роки існування Ізраїлю керівники Хасбари зіткнулися із серйозною проблемою – як зобразити Ізраїль: як націю, яка воює (це було б корисно для поповнення бюджету) чи як країну, яка більше зацікавлена в процесі державного будівництва. Менталітет облоги відлякує потенційних іммігрантів та туристів, а зображення Ізраїлю як країни, що живе в мирі, не відображало б реальності.

Другий період припадає на 1967-1977 роки, коли усі досягнені успіхи Хасбари провалилися в результаті незапланованої Шестиденної війни в червні 1967 року. Ізраїль дедалі частіше почали розглядати як державу-окупанта, що править мільйонами палестинців, займається будівництвом поселень на спірних землях, веде затяжну війну на виснаження. Від розгляду арабо-ізраїльського конфлікту загалом, увагу тепер було зосереджено на ізраїльсько-палестинському конфлікті. Нове покоління репортерів, багато з яких виростили вже після Другої світової війни і майже нічого не знали про Голокост, зосередилося на зображенні тяжкого становища окупованих палестинців. У самому Ізраїлі виникли серйозні розбіжності з приводу його

політики, одностайність зникла. Можна з упевненістю сказати, що вітчизняні та міжнародні ЗМІ зосередилися переважно на питанні майбутнього територій [65]. У результаті практично не було жодного руху в бік політичного врегулювання конфлікту, а імідж Ізраїлю постраждав.

Провину було покладено на інформаційні агентства і лише деякі стверджували, що корінь проблем лежить у політиці Ізраїлю, а не в організаційній структурі та ефективності Хасбари. До цього часу в інформаційне поле ввійшли нові учасники – пресекретарка міністра оборони, пресекретарка прем'єр-міністра, пресекретарка військового уряду ЦАХАЛу на підконтрольних Ізраїлю територіях, не кажучи вже про десятки інших, які намагалися говорити від імені Ізраїлю, серед яких Єврейська агенція Сохнут, профспілкова організація Гістадрут, різні політичні партії та численні організації зі збору коштів. Це призвело до великої плутанини в питанні про те, хто ж насправді говорить від імені Ізраїлю. Ідея створення окремого міністерства інформації зустріла рішучу відсіч з боку міністра закордонних справ Абби Евена, який стверджував, що публічна дипломатія є центральним обов'язком міністерства закордонних справ [73, с. 126].

Війна Судного дня продемонструвала плутанину і відсутність центрального напрямку в інформаційних зусиллях Ізраїлю і призвела до створення додаткових комітетів. Було також усвідомлено, що нові технології вимагають нових рішень. З'явився прямий телефонний зв'язок із зарубіжними країнами, а також встановлено телевізійні супутникові станції. Корпус іноземної преси в Ізраїлі зріс з 50 до 300 осіб, і країна стала основним джерелом інформації. У центрі уваги знову опинилася сама легітимність Ізраїлю і його право на існування як окремої політичної, суверенної, єврейської та сіоністської держави. Це питання стало особливо гостро після ухвалення в 1975 році резолюції Генеральної Асамблеї ООН 3379 [87], що прирівнює сіонізм до расизму. Новий уряд Іцхака Рабина на короткий час створив окреме Міністерство інформації, але це не розв'язало проблему, оскільки незабаром виникли серйозні розбіжності між прем'єр-міністром

Рабином, міністром оборони Шимоном Пересом і міністром закордонних справ Ігалем Аллоном. Попри прогрес на дипломатичному фронті та підписання угод між Ізраїлем та Єгиптом, реального прогресу в напрямі мирних відносин з арабськими сусідами не було [45, с. 109].

З 1968 року Ізраїль започаткував власні телепередачі, і тепер ізраїльтяни могли бачити, як їх сприймають інші, і інтерес до Хасбари посилювався.

Наступний період ізраїльської публічної дипломатії припадає на 1977-1991 роки. Вибори до Кнесету 1977 року привели до влади праву націоналістичну партію «Лікуд», яка не доклала жодних зусиль для створення інформаційного органу. Раптово, 19 листопада 1977 року історія Ізраїлю та Близького Сходу різко змінилася, коли президент Єгипту Анвар Садат прибув до Єрусалима з дводенним візитом. Це привело до Єрусалима понад 1200 репортерів з усього світу, включно з найвідомішими журналістами. Іноземні, здебільшого американські ЗМІ відіграли важливу роль, коли прем'єр-міністр Менахем Бегін і Садат давали інтерв'ю окремо. Тепер увага була прикута до еволюції мирного процесу, і коли в 1978 році він зазнав краху, Бегіна звинуватили в його провалі. Протягом кількох тижнів після візиту Садата Бегін, здавалося, втратив підтримку американських ЗМІ, яка також підживлювалася вороже налаштованою адміністрацією Дж. Картера [47].

Підписання Кемп-Девідських рамкових угод у вересні 1978 року стало шоком для ізраїльтян і єгиптян. Переговори велися в обстановці повної секретності і вперше в історії Ізраїлю призвели до підписання мирного договору, але іміджеві проблеми Ізраїлю не покращилися відразу [20].

У серпні 1983 року Бегін пішов у відставку і його змінив Іцхак Шамір, який проводив політику суворого дотримання статусу-кво. Прогресу на ізраїльсько-палестинському напрямі не було, і це неминуче призвело до початку першої палестинської інтифади в грудні 1987 року. Це повстання стало катастрофою для ізраїльської Хасбари. Ізраїльська відповідь не була скоординованою, Ізраїль не був одноголосним. Уряд Ізраїлю втратив

контроль над висвітленням повстання, а палестинці були набагато вправнішими у спілкуванні з іноземними ЗМІ.

Війна в Перській затоці 1991 року мала помітний вплив на зміну іміджу Ізраїлю. Країна зазнала атаки ракетами «Скад», випущених з Іраку. Прем'єр-міністр Шамір мудро вирішив підкоритися вимозі американців і утриматися від участі ізраїльських військових. Ізраїль знову був представлений як жертва арабської агресії, яка підкорилася американському та міжнародному тиску і не вступила у війну. Війна призвела до мирної конференції в Мадриді [79]. Ізраїльським пресекретарем був Біньямін Нетаньяху, який розумівся на засобах масової інформації. Сам факт того, що представники п'яти арабських держав вели публічні переговори з Ізраїлем, мав сприятливий вплив на імідж Ізраїлю [65, с. 142].

Четвертий період Хасбари припадає на 1991-1996 роки. У вересні 1993 року відбулося підписання Декларації принципів у Вашингтоні, напередодні Ізраїль і Організація визволення Палестини провели переговори в Осло. Цього разу новий ізраїльський уряд на чолі з Іцхаком Рабином та із міністром закордонних справ Шимоном Пересом, зміг домовитися й укласти угоду зі своїм заклятим ворогом Ясіром Арафатом, главою ОВП [81]. Імідж Ізраїлю помітно покращився і вкотре проявилася тенденція – коли Ізраїль проводить примирливу політику, яка користується підтримкою міжнародного співтовариства, немає необхідності в Міністерстві інформації або центральному інформаційному управлінні.

Останній період Хасбари припадає на період з 1996 року по сьогоднішній день. У листопаді 1995 року Рабин був убитий. Перший уряд Нетаньяху вирішив не скасовувати угоди Осло, але фактично уповільнити процес. Прем'єр-міністр Егуд Барак розпочав переговори із Сирією, які в підсумку провалилися, вивів ЦАХАЛ із Лівану й зробив несподівані, але безуспішні, пропозиції Арафату на саміті в Кемп-Девіді в липні 2000 року [20]. За провалом цього саміту слідувала друга інтифада, яка цього разу забрала життя близько 1400 ізраїльтян. Оскільки Барак не вдалося зупинити

повстання, він втратив підтримку своєї коаліції та пішов у відставку. Його змінив Аріель Шарон, який придушив повстання силою, провівши серію військових операцій. Їхній успіх був помітний, але Ізраїль був звинувачений у скоєнні військових злочинів і порушенні Женевських конвенцій. Шарон приділяв мало уваги іміджу Ізраїлю, але і він розумів, що необхідні рішучі дії, і наказав вивести всю ізраїльську присутність із сектору Гази і невеликих частин Західного берега. Міжнародна спільнота знову вихваляла Ізраїль, але ціна у вигляді незгоди в ізраїльському суспільстві була величезною [3, с. 13].

Таким чином, за останні двадцять років в іміджі Ізраїлю відбулося небагато змін. Однією з причин є зростаюча втома від арабо-ізраїльського конфлікту, зростання нового покоління, яке не знало Голокосту, і для якого Ізраїль завжди існував і його існування було безсумнівним фактом. Стало зрозуміло, що Ізраїль не вирішив «єврейську проблему» і не допоміг викоринити антисемітизм. Єдиною ключовою зміною стало створення в 2009 році Міністерства публічної дипломатії, яке було приєднано до Міністерства у справах діаспори.

Ізраїльська модель публічної дипломатії формувалася в умовах постійних загроз з боку арабського світу. Першочерговим завданням зовнішньої політики, а, отже, і Хасбари стала боротьба за право на існування, яке, на жаль, наразі все ще залишається на порядку денному.

2.2. Мета, завдання та інститути публічної дипломатії Ізраїлю

Нині, коли інформація, так само як і дезінформація, поширюється з небаченою швидкістю, змінюється суть дипломатії, яка тепер стикається з багатьма викликами. Її завдання помітно ускладнилися, оскільки сьогодні для формування іміджу держави недостатньо звертати увагу лише на її політичні, економічні або ж соціальні характеристики. Важливим аспектом оцінки є й те, як вона себе позиціонує на міжнародній арені та те, яке враження вона справляє на інших акторів. Публічна дипломатія є ключовим моментом у даному процесі.

Професор міжнародних комунікацій Університету Бар-Ілан в Ізраїлі Ейтан Гілбоа у 2006 році у своїй статті під назвою «Публічна дипломатія: відсутня складова у зовнішній політиці Ізраїлю» запропонував потужну критику ізраїльського апарату Хасбари. Він наголошував на тому, що ізраїльський уряд не розглядає публічну дипломатію як важливий елемент своєї зовнішньої політики. Як наслідок, цей апарат не отримував достатнього фінансування. Ейтан Гілбоа також стверджував, що таким способом уряд Ізраїлю відкривав багато можливостей для радикальних антиізраїльських організацій. Апарат Хасбари не мав чітко організованого плану з брендингу країни, його комунікаційна стратегія відставала від розвитку цифрових медіа і він був менш продуманим і складним, ніж антиізраїльська діяльність [24, с. 723].

Однак, вивчаючи публічну дипломатію Ізраїлю, можна помітити, що її влада усвідомила необхідність покращити та адаптувати свою публічну дипломатію до сучасних реалій, і навіть якщо у 2006 році негативна оцінка Хасбари була коректною та доречною, сьогодні це не так. Позитивні зсуви почалися з провалу у впливі на закордонну аудиторію під час Другої ліванської війни, яка сталася у 2006 році. З того часу ми можемо спостерігати, що постійно вживаються дії щодо формування позитивної думки про Ізраїль за кордоном для досягнення зовнішньополітичних цілей шляхом координації офіційних та неофіційних напрямів дипломатії [2, с. 173].

28 грудня 2021 року Міністерство публічної дипломатії Офісу Прем'єр-міністра Ізраїлю вперше за багато років скликало Національний форум Хасбари, на якому прем'єр-міністр Нафталі Бенет охарактеризував принципи, якими керується держава, проводячи публічну дипломатію: «Як на мене, ключовими принципами є наступні: наочність, достовірність і точний меседж. Вислів «краще один раз побачити, ніж сто разів почути» доведений дослідженнями. Враження, яке справляє 10-секундний відеоролик, можуть залишитися на все життя, що не можна сказати про слова. Другий

момент – це достовірність. Ми просто не можемо видавати те, що не відповідає дійсності. Якщо ми чогось не знаємо, ми перевіримо і видамо повну інформацію, якою володіємо на цьому етапі. До того ж, меседж завжди має бути точним і зрозумілим – чим простіше, тим краще» [82]. Таким чином, Нафталі Бенет окреслив основні принципи публічної дипломатії Ізраїлю, а також підкреслив важливість інструменту, який полягає в управлінні та координації повідомленнями. Можна стверджувати, що зазначений вислів характеризує Державу Ізраїль як таку, що видає виключно достовірну та попередньо перевірену інформацію, що, безперечно, сприяє покращенню іміджу країни.

Основною метою ізраїльської публічної дипломатії є просування національних інтересів та формування наративу серед міжнародної спільноти, який полягає у тому, що Ізраїль є сучасною розвиненою демократичною державою. Отже, метою є й формування позитивного іміджу держави на міжнародній арені. Наступним чином про імідж Ізраїлю висловлюється Прем'єр-міністр Нафталі Бенет: «Імідж, який приписується Державі Ізраїль, і поінформованість про нас у світі є головною складовою нашої національної безпеки і нашої національної сили» [82].

Відповідно, задля виконання поставленої мети, публічній дипломатії поставлена низка завдань. Одним із завдань Хасбари є протидія кампанії з делегітимації Держави Ізраїль. Після проголошення незалежності Ізраїлю у 1948 році арабські країни оголосили війну молодій країні, не визнавши її права на існування. Перевіркою на міцність для ізраїльтян стала Перша арабо-ізраїльська війна, однак Ізраїль вистояв перед сімома державами та довів свою життєздатність. З цього часу перед Ізраїлем постійно стоїть питання про його легітимацію, тобто доведення юридичного права на існування. Регіональні зовнішньополітичні пріоритети Ізраїлю були сформульовані таким чином, аби прорвати багаторічний дипломатичний бойкот з боку арабських країн, однак цей прорив відбувся тільки в 1979 році з підписанням мирного договору з Єгиптом, потім у 1994 році з Йорданією.

У процесі побудови спершу крихких зв'язків з майбутніми партнерами через соціальні, економічні та культурні зв'язки не останню роль зіграла публічна дипломатія.

Серед головних провідників ідеї делегітимації Ізраїлю можна виокремити Іран, що сповідує крайню антисіоністську ідеологію, рухи «Хезболла» та ХАМАС, які проголосили своєю метою знищення ізраїльської державності на палестинській землі. Президент Ірану Махмуд Ахмадінежад за роки свого перебування на посту (2005-2013 рр.) неодноразово висловлювався стосовно того, що Ізраїлю не місце в майбутньому Близького Сходу [10]. У 2007 році він заявляв, що світ скоро стане свідком зникнення Ізраїлю, раніше він також вказував, що державу необхідно стерти з карти світу. Рух «Хезболла» не тільки використовує жорстку антисіоністську риторіку, а й здійснює конкретні підривні кроки. Приводом до Другої ліванської війни став напад бойовиків «Хезболли» на ізраїльський прикордонний пост, результатом якого стало вбивство трьох солдатів та захоплення двох. Ісламський рух опору (ХАМАС), який був визнаний терористичним угрупованням не тільки Ізраїлем, а й багатьма державами Заходу, також має на меті ліквідацію Ізраїлю як держави. Так, протягом багатьох років ХАМАС обстрілює південні території Ізраїлю з сектора Газа, навмисно вбиває ізраїльтян. Наочним прикладом є обстріл КПП на в'їзді в місто Аріель на Західному березі річки Йордан у травні 2022 року, унаслідок якого загинув охоронець єврейського поселення [9].

Зважаючи на діяльність терористичних угруповань, Ізраїль намагається використовувати усі можливі майданчики, які можуть допомогти у боротьбі з делегітимацією, чи то ООН, чи то інші міжнародні організації. Для того, аби дана проблема набула більшого розголосу, у 2002 році Ізраїлем був створений Інформаційний центр Меїра Аміта з вивчення тероризму. До 2019 року центр займався поширенням інформації про спроби делегітимації Ізраїлю різними акторами. Інформаційна робота велася одразу вісьмома мовами – івритом, арабською, англійською, французькою, німецькою,

російською, іспанською та фарсі. Основними завданнями діяльності центру були збір, вивчення та поширення інформації про тероризм [93].

Ще одним завданням публічної дипломатії Держави Ізраїль є боротьба з антисемітизмом та запереченням Голокосту. З упевненістю можна стверджувати, що зазначені напрямки зовнішньої політики є унікальними, оскільки вони не характерні для жодної іншої держави світу. У період Другої світової війни єврейський народ невимовно сильно постраждав та зазнав жахів Голокосту, зараз же він виступає за збереження пам'яті жертв тих страшених подій та недопущення повторення подібного у майбутньому держави. Публічна дипломатія, у свою чергу, є одним з ключових елементів, які сприяють досягненню поставленої мети.

Резолюція 60/7 Генеральної Асамблеї ООН про увічнення пам'яті жертв Голокосту важлива саме тим, що вона не тільки закріплює пам'ять про минулі злочини, а й прагне запобігти їм у майбутньому [23]. І все ж попри те, що у багатьох державах встановлена кримінальна відповідальність за заперечення Голокосту, все одна лунають голоси, які не визнають це як факт цілеспрямованого знищення євреїв. Викорінення подібного і є одним із завдань Хасбари. В Ізраїлі також вважають, що просвітницька діяльність, яка присвячена Голокосту, має всесвітнє значення і може стати надійним підґрунтям для зміцнення поваги до прав людини, виховання терпимості та захисту загальнолюдських цінностей.

Ізраїль є одним із засновників Міжнародного альянсу пам'яті Голокосту (IHRA), який був створений у 1998 році. Альянс об'єднує уряди та експертів для зміцнення, розвитку та просування освіти, досліджень та пам'яті про Голокост, а також для виконання зобов'язань Стокгольмської декларації 2000 року [35].

Наступним завданням публічної дипломатії Ізраїлю є робота з діаспорою. Основною задачею цього напрямку є або залучення співвітчизників назад у країну, або підтримка з ними соціальних та культурно-історичних зв'язків. Питання імміграції завжди мало стратегічний

характер для Ізраїлю, оскільки держава зобов'язана своєму створенню передусім істотному припливу єврейського населення між Першою та Другою світовими війнами.

На цьому напрямі публічної дипломатії Ізраїлю працюють такі структури:

- Міністерство алії та інтеграції – відповідає за надання державної допомоги новим репатріантам та ізраїльтянам, які повернулися. З жовтня 2013 року Міністерство також опікується питаннями заохочення репатріації, встановлюючи зв'язок із майбутніми репатріантами ще в процесі їхньої підготовки до переїзду в Ізраїль. Міністерство алії та абсорбції Ізраїлю займається колом питань, покликаних допомогти потенційним іммігрантам у дистанційному знайомстві з Ізраїлем, ухваленні остаточного рішення про репатріацію, влаштуванні на новому місці в країні [53].

- Єврейське агентство «Сохнут» – його місія – забезпечити єврейському народу в Ізраїлі та у світі гідне національне майбутнє. Агентство зосереджує основні зусилля над зміцненням єврейської національної самосвідомості молодих євреїв в Ізраїлі та в усьому світі [78].

- «Натів» – основна ціль організації – зміцнення зв'язків між Ізраїлем і діаспорою, а також розширення єврейської самосвідомості серед її представників. Організація поширює інформацію про те, чим живе сучасний Ізраїль, про його досягнення у сфері високих технологій, медицини, сільського господарства, про його культуру, історію та суспільне життя [95].

Ще одним завданням Хасбари є позиціонування Ізраїлю як розвиненої країни, зокрема, як медичного, освітнього та туристичного центру. Цьому напрямку публічної дипломатії держава надає особливе значення, оскільки він сприяє не тільки залученню потенційних репатріантів, але й мільйонів туристів, які, у свою чергу, підтримують ізраїльську економіку.

Ізраїльські медичні технології вважаються одними з найкращих у світі, зокрема, у галузях діагностики та лікування злоякісних утворень, стоматології та протезуванні. У державі працюють десятки медичних центрів

світового рівня, в яких щорічно проходять лікування тисячі іноземців. Щодо освіти, то варто відзначити, що політика Ізраїлю в даному напрямку є чітко вибудованою до потреб економіки та інтересів просування ізраїльської освіти серед іноземців. Однак особливу увагу Ізраїль приділяє програмам залучення та інтеграції молодих учених-репатріантів, переважно технічних професій. Активно Ізраїль просуває й свій туристичний напрямок. Держава сформулювала пропозиції щодо багатьох видів туризму, як-от: сімейний, гастрономічний, релігійний, оздоровчий, екскурсійний, бізнес-туризм тощо.

Окрім зазначених вище інститутів публічної дипломатії Ізраїлю, у державі діють й інші органи:

- Департамент ЗМІ та Хасбари Міністерства закордонних справ, який фокусується на традиційних та нових медіа, а також відповідає за управління пресою та пресекретарями, виробництво матеріалів, цифрову дипломатію, брендинг та комунікації з цивільним населенням [80].
- Міністерство публічної дипломатії та справ діаспори, завданням якого є збільшення зусиль національної Хасбари та мобілізація громадян Ізраїлю та єврейської діаспори з акцентом на боротьбі з де легітимацією [54];
- Відділ пресекретаря Армії оборони Ізраїлю, який відповідає за просування Хасбари в інтернеті, при цьому використовуючи нові медіа, як-от: офіційний вебсайт та блог Армії оборони [36], канал на Youtube [38], сторінку в Twitter тощо [37];
- Міністерство туризму, яке акцентує увагу на стратегічному розвитку та бренд-менеджменті з метою залучення туристів до Ізраїлю. Міністерство поширює та просуває матеріали по всьому світу, організовує семінари та освітні тури тощо [55];
- Національний форум Хасбара, завданнями якого є наступні: формування офіційної позиції, повідомлень і відповідей, які стають стандартами для усіх інститутів публічної дипломатії; сприяння зростанню співпраці між агентами Хасбари у Офісі прем'єр-міністра та міністра закордонних справ з агентами Хасбари у сфері безпеки; розвиток публічної

дипломатії, цільова аудиторія якої – арабське населення; розширення співпраці з організаціями, цілі яких співпадають з цілями державних органів у сфері публічної дипломатії; інтернет-Хасбара тощо [39].

Таким чином, підсумовуючи вищезазначене, можливо прийти до висновку, що публічна дипломатія Держави Ізраїль є достатньо продуманим механізмом. Попри те, що на початку поточного століття Хасбара піддавалася жорсткій критиці, наразі ізраїльський апарат зазнав масштабної реформи і став одним із найскладніших і найефективніших апаратів публічної дипломатії у світі.

2.3. Інструменти проведення публічної дипломатії Держави Ізраїль

Формування позитивного іміджу на міжнародній арені є одним з головних завдань зовнішньої політики кожної держави. Аби сприяти цьому процесу, країни розвивають стійкі канали зв'язку між громадянами та органами державної влади на національному, регіональному та глобальному рівнях. Ізраїль, у свою чергу, залучає численні інструменти публічної дипломатії задля формування позитивного сприйняття як усередині країни, так і за кордоном.

Основним інструментом, який забезпечує ефективну роботу апарату публічної дипломатії Держави Ізраїль, є координація та управління конкретними повідомленнями Хасбари. Фактично дана координація знаходиться в управлінні Національного форуму Хасбари, метою якого є вироблення внутрішньої та зовнішньої політики у сфері публічної дипломатії, а також формування офіційної позиції, повідомлень і відповідей, які потім стають стандартами для усіх інститутів публічної дипломатії – від офіційних представників Ізраїлю до неурядових агентів по всьому світу. Форум розрізняє наступні типи повідомлень:

- внутрішні та зовнішні повідомлення – повідомлення від ізраїльської та закордонної громадськості;

- загальні повідомлення – повідомлення, які відображають фундаментальні принципи Держави Ізраїль;
- основні повідомлення – повідомлення, які відображають зовнішню та оборонну політику;
- поточні повідомлення – повідомлення на основі щоденних рішень прем'єр-міністра, уряду та Кабінету національної безпеки.

Співпрацюючи з Міністерством закордонних справ та Міністерством публічної дипломатії та справ діаспори, Національний форум Хасбари управляє наступними аспектами формування та розповсюдження повідомлень: створення бази даних пресекретарів та експертів, здатних презентувати позиції уряду в ЗМІ у звичайному режимі, а також під час надзвичайних ситуацій; виявлення та провадження письмових, аудіовізуальних та електронних продуктів Хасбари для цільових осіб, які формують громадську думку; підготовка матеріалів Хасбари (редакційних статей, письмових матеріалів, презентацій, кінокліпів та реклами) та їх поширення на вебсайтах тощо [3, с. 15].

Ріст ефективності апарату публічної дипломатії Ізраїлю є також наслідком залучення неформальних представників, які діють паралельно з офіційними. Апарат Хасбари створив велику кількість організації у різних країнах, метою яких є передача повідомлень «непрямими каналами».

Протягом останніх років Ізраїль розробив низку проєктів, які спрямовані на залучення як власних громадян, так і молоді по всьому світу (євреїв та неєвреїв) для реалізації цілей та просування Хасбари. Наприклад, Міністерство публічної дипломатії просуває два проєкти, завданням яких є використання потенціалу громадян Ізраїлю. Перший проєкт – «Усі ми послы». Мета даного проєкту – організація спільноти ізраїльтян, які володіють іноземними мовами, аби вони використовували дані знання для роботи з іноземними ЗМІ під час особливих подій та надзвичайних ситуацій. Другий проєкт – «Представляючи Ізраїль» – він за своєю суттю є вебсайтом

та призначений для розширення можливостей громадян Ізраїлю, які виїжджають за кордон, а також для вдосконалення їх мовних навичок [18].

Міністерство публічної дипломатії також створило проєкт із залучення волонтерів, які мають презентувати ізраїльську точку зору стосовно конкретного питання на європейських сайтах новин та в інтернет-опитуваннях (використання даного інструменту є успішним під час операції «Литий свинець»). Ще один проєкт був заснований Міністерством закордонних справ у співпраці з мережею шкіл «Орт» – «Ізраїль на зв'язку для тебе». Його мета – заохочення ізраїльських старшокласників до використання соціальних мереж для просування ізраїльських повідомлень серед своїх однолітків по всьому світу.

Окрім зазначених проєктів, Ізраїль вкладає чималу кількість зусиль та ресурсів для формування агентів Хасбари серед діаспори. Наприклад, Міністерство публічної дипломатії відповідає за організацію та проведення ізраїльських культурних заходів у студентських містечках США з метою зміцнення ізраїльської ідентичності серед єврейських студентів. Єврейське агентство організовує поїздки американських студентів до Ізраїлю в рамках освітньої програми «Тагліт-Бітрайт» [74] та програми «MASA» [94].

Ще один приклад – проєкт під назвою «Розвиток сіоністського лідерства в діаспорі», який спрямований на навчання молодих євреїв з усього світу сіоністському лідерству у своїх громадах.

Окрім проєктів, метою яких є підтримка міцних зв'язків із організаціями та єврейськими громадами в діаспорі, апарат публічної дипломатії Ізраїлю бере активну участь у внутрішній діяльності цих організацій, зокрема, у виробництві матеріалів Хасбари, забезпеченні цими матеріалами державних представників та формуванні унікальних програм публічної дипломатії відповідно до потреб різних організацій [68]. Ці питання координуються Міністерством публічної дипломатії, Міністерством закордонних справ у співпраці з Бюро із зв'язків «Натів», Єврейським агентством, Американським об'єднаним розподільчим комітетом та іншими єврейськими організаціями.

Так, виходячи з вищенаведених даних, можна припустити, що неформальний ізраїльський апарат Хасбари включає сотні ізраїльтян і неізраїльтян, які працюють над просуванням цілей Ізраїлю в центрах громадської думки як у США, так і по всьому світу. Насправді ж, діяльність Хасбари дійсно орієнтована здебільшого на американську громадськість, оскільки вона є основним зовнішнім спонсором Ізраїлю, враховуючи той факт, що держава є реципієнтом найбільшого обсягу американських зовнішніх витрат [26, с. 52].

При цьому, залучення неформальних представників публічної дипломатії не завжди позитивно впливає на формування сприятливого іміджу Ізраїлю, його часто звинувачують у маніпуляціях. Так, волонтери часто маніпулюють фактами або висувують необґрунтовані звинувачення в антисемітизмі, і таким чином діють у манері, яку називають «тролінгом» (від англ. trolling). Вони створюють публічні «фронти», за допомогою яких можуть залучати прихильників зі схожими настроями. Так, група добровольців і координаторів збираються разом і створюють інформаційні центри, які поширюють ресурси та погляди через онлайн-групи. Прикладом можуть послужити маніпуляції, які проводяться із зображеннями за допомогою фотошопу: зміна текстів на плакатах, які несуть на демонстраціях з «Зупиніть ізраїльський тероризм» на «Зупиніть терор ХАМАСу проти Ізраїлю». Ще один приклад – приписування проізраїльських цитат відомим історичним постатям, таким як Мартін Лютер Кінг [69, с. 347].

Ізраїль також залучає вищі навчальні заклади для реалізації цілей Хасбари. Так, при координації Міністерства публічної дипломатії, Міністерства закордонних справ, Єврейського агентства та Хіллела організовуються групи ізраїльських вчених, які подорожують університетськими містечками по всьому світу для читання лекцій про Ізраїль. Студентські делегації також часто направляються до університетських містечок для проведення заходів для єврейських та неєврейських студентів, метою яких є просування позитивного образу

Ізраїлю. Прикладом такого проєкту є «Обличчя Ізраїлю», мета якого – представляти різних осіб країни [19].

Ще один механізм, який сприяє розвитку ефективної публічної дипломатії є брендинг. Він передбачає підвищення привабливості та позитивного іміджу країни. Так, Міністерство закордонних справ прийшло до висновку, що брендинг має бути зосереджений на інтернет-середовищі, зокрема, на соціальних мережах та сконцентрований на шести аспектах розвитку Ізраїлю: довкілля (сільське господарство в пустелі), наука та технології (медицина, інтернет та високі технології), мистецтво та культура, населення та традиції, спосіб життя та культура дозвілля, підтримка населення з особливими потребами. Окрім цього, органи Хасбари беруть участь у різних інших проєктах, які мають на меті зміцнити позитивний імідж Ізраїлю на міжнародній арені. Наприклад, Міністерство публічної дипломатії організовує щорічний семінар у співпраці з Міждисциплінарним центром у Герцлії для представників ЗМІ з Європи. Мета даного проєкту – сприяння більш позитивному ставленню до зовнішньої та внутрішньої політики Ізраїлю, шляхом розвитку особистих близьких відносин. Також Міністерство бере участь у організації щорічного параду «Святкування Ізраїлю», яке проходить у Нью-Йорку; в організації виставок «Подорожі дітей Ізраїлю» в Німеччині, які супроводжуються лекціями про ізраїльське мистецтво, юдаїзм, історію єврейської нації [12].

У 2011 році в рамках національної кампанії по брендингу ізраїльським громадянам було запропоновано приєднатися до національних делегацій, які прямували на екскурсії по університетським містам США. До складу цих делегацій, покликаних продемонструвати різноманітну природу Ізраїлю, входили представники всіх верств ізраїльського суспільства, включаючи євреїв-ізраїльтян, палестинців-ізраїльтян, ефіопських євреїв і членів ЛГБТ-спільноти (лесбіянок, геїв, бісексуалів і транссексуалів) [66].

Важливим інструментом публічної дипломатії Ізраїлю є розвиток довгострокового співробітництва з партнерами з приватного сектора, цілі

яких копіюють або доповнюють цілі апарату Хасбари. Національний форум Хасбари створив круглий стіл до якого залучені представники різних єврейських організацій діаспори. Ці організації мають доступ до ключових ресурсів та гравців, яких позбавлена держава, і таким чином вони мають можливість просувати інтереси Ізраїлю, які знаходяться поза межами державної влади. В останні роки Міністерство публічної дипломатії організувало десятки семінарів у найважливіших єврейських громадах – в Австрії, Великій Британії, Сполучених Штатах Америки, Канаді, Бразилії, Мексиці, Колумбії, Аргентині, Чилі, Перу, Венесуелі тощо.

Апарат Хасбари також прагне розвивати співробітництво з неурядовими організаціями в Ізраїлі, здатними просувати інтереси публічної дипломатії. Прикладом є співпраця Міністерства закордонних справ та організації JDC-ESHEL у залученні пенсіонерів та студентів, які вивчають інформатику, для роботи у сфері Хасбари. Завдання полягає в тому, що пенсіонери перекладають офіційні матеріали публічної дипломатії на різні іноземні мови, а студенти факультету інформатики створюють вебсайти для представлення цих матеріалів [44]. Також відбувається захист інтересів Ізраїлю в рамках спільної кампанії проізраїльських адвокатів у діаспорі в судах по всьому світу, які протистоять позовам про делегітимізацію Ізраїлю, наприклад, закликає заарештувати високопоставлених ізраїльських чиновників, нібито причетних до військових злочинів.

Транснаціонально скоординовані зусилля та використання багатомовних ізраїльтян відображають деякі з найбільш далекосяжних змін у Хасбарі. У період після початку Другої інтифади (яка збіглася з «війною з терором») відбулося створення так званого «неоліберального сіонізму». Проізраїльські лобістські групи підтримуються і тісно пов'язані з проізраїльськими християнами. У Нідерландах волонтери Хасбари зустрічаються в євангелічних групах із сіоністською спрямованістю. Їхніми мережами є група у Facebook [29] та акаунт у Twitter [30] Holland4Israel. Вони об'єднуються та

використовують віртуальні платформи для нападів на палестинських активістів.

Ще одним з головних елементів ефективного апарату публічної дипломатії є розробка та реалізація багатовимірної комунікаційної стратегії, здатної працювати одночасно як у традиційних, так і нових медіа-каналах. Вона полягає у покращенні механізму координації та щоденного спілкування з іноземними ЗМІ в Ізраїлі та за кордоном. Практика Ізраїлю дозволяє виокремити численні приклади такої діяльності: направлення офіційних представників до центральних арабомовних ЗМІ (Аль-Джазіра, Аль-Арабія та France 24); оновлення вебсайту Міністерства закордонних справ арабською мовою та створення вебсайту на фарсі; розширення діапазону мовлення радіостанції Kol Yisrael та ізраїльського телебачення арабською мовою; збільшення годин мовлення арабських телепрограм в Ізраїлі.

Офіційні органи Хазбари в Ізраїлі, як-от: Міністерство закордонних справ, Міністерство публічної дипломатії та підрозділ пресекретаря ЦАХАЛу, мають свої аканти в у Facebook, Twitter, YouTube, що є інструментом публічної дипломатії. Крім офіційного облікового запису Міністерства закордонних справ у Facebook, близько ста посольств та дипломатичних представництв по всьому світу також ведуть сторінки у Facebook своїми мовами, а багато дипломатів ведуть особисті блоги.

Спортивні успіхи Ізраїлю дещо скромніші за успіхи в інших напрямках публічної дипломатії. Мабуть найвідомішим спортивним брендом Ізраїлю є баскетбольний клуб «Маккабі Тель-Авів», один із найтитулованіших спортивних клубів у світі, який виграв понад 100 кубків та трофеїв, включаючи шість європейських. Також Ізраїль був одним із ранніх послідовників ідеї використання спорту для реабілітації [15].

В останні десятиліття ізраїльський уряд, приватний сектор та окремі підприємці стали називати Ізраїль «країною стартапів». Станом на 2020 рік, згідно з даними Управління інновацій Ізраїлю, Ізраїль має «найбільшу кількість стартапів на душу населення у світі», налічуючи понад 6 500

стартапів та понад 300 хабів. Поява ізраїльської індустрії спортивних технологій є результатом довгострокової єврейської культури інновацій та унікального геополітичного становища Ізраїлю.

Різні зацікавлені сторони, включаючи ізраїльський уряд, ізраїльську промисловість та приватних громадян, бачать цінність у брендингу країни як країни стартапів, а в контексті спорту – як країни спортивних технологій. Деякі власники клубів, такі як Моше Хогег із єрусалимського клубу «Бейтар», зробили свій достаток у стартап-компаніях. Спортсмени-пенсіонери, наприклад, олімпійський плавець Галь Нево, також беруть участь у нових стартапах. Філантроп Сільван Адамс став співзасновником Ізраїльської академії велоспорту та велокоманди Israel Start-Up Nation, яка брала участь у Тур де Франс у 2020 році [15].

Ізраїль також не залишається осторонь і кулінарної дипломатії. У Міністерстві закордонних справ Ізраїлю дипломати знаходять способи просування бренду ізраїльської кухні як засобу поширення інформації про те хороше, що може запропонувати Ізраїль у глобальному масштабі. Дипломат Дана Ерліх визначила себе «pioneer of culinary diplomacy». Вона регулярно публікує дописи у Twitter, просуваючи традиційну ізраїльську кухню. Так, наприклад, вона ретвітнула допис з нагоди Міжнародного дня хумусу з підписом «Every day should be #HummusDay!» [13].

Так, головними інструментами та форматами публічної дипломатії Держави Ізраїль є наступні:

- координація та управління повідомленнями;
- залучення неформальних представників;
- науково-освітня діяльність;
- брендинг;
- співпраця з неурядовими організаціями;
- розробка та реалізація багатовимірної комунікаційної стратегії у традиційних та нових медіа-каналах;

- проведення конференцій, семінарів спільно з провідними іноземними громадськими діячами та експертами;
- операції з надання гуманітарної допомоги;
- публікації книжок;
- виступи на публічних заходах;
- участь у світових подіях та міжнародних виставках, спортивних змаганнях тощо.

Деякі з зазначених інструментів публічної дипломатії Ізраїлю будуть розкриті в наступному розділі дослідження.

Таким чином, Держава Ізраїль використовує численну кількість інструментів Хасбари задля формування позитивного іміджу на міжнародній арені. Взяті разом, вони є формою публічної дипломатії країни, яка варіюється від продажу резинових браслетів до вираження позитивної реакції через нібито випадкові повідомлення, і всі вони можуть бути поширені через нейтральну (аполітичну) мову туризму або мистецтва. Усі ці заходи дають можливість Ізраїлю роз'яснювати та просувати іноземній спільності свої цінності.

РОЗДІЛ 3 ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ У ПРАКТИЦІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ ІЗРАЇЛЬ

3.1. Публічна дипломатія Ізраїлю та проблематика ізраїльсько-палестинського конфлікту

Близькосхідний конфлікт є найбільш тривалим з усіх неврегульованих конфліктів у світі, а процес його мирного врегулювання залишається актуальним для світової спільноти вже не одне десятиліття. Для того, щоб послабити напружену ситуацію в регіоні, впливові держави, а також великі міжнародні організації намагаються всіма силами врегулювати конфлікт мирним шляхом. Але, попри всі ці зусилля, миротворчі спроби не привели до міцних і тривалих результатів, а за ступенем конфліктогенності регіону конфлікт має яскраво виражену тенденцію до зростання. Крім того, коріння слід шукати в зіткненні психологій народів: арабського населення, яке було прихильне старим релігійним традиціям і укладу життя, вірило в духовний авторитет влади, і представників сіоністського руху, котрі принесли з собою абсолютно новий уклад життя.

Смертельна військова конфронтація між Ізраїлем та арабським світом відбивається у запеклому зіткненні на полі бою в соціальних мережах. Пропагандистська війна між Ізраїлем та палестинцями не нова, але цей раунд битви проходить із безпрецедентною жорстокістю. Як і у випадку з асиметрією у військовому конфлікті, сили та ресурси ізраїльських соціальних мереж перевершують сили та ресурси ХАМАС та інших палестинських організацій. У палестинському фреймінгу головною проблемою було визнано ізраїльську окупацію, Ізраїль несе відповідальність за цей проблемний стан, а тому ізраїльські поступки є єдиним варіантом вирішення проблеми. В ізраїльському фреймінгу основними проблемами було визнано палестинський терор та внутрішні розбіжності з ізраїльськими поселенцями. Вирішення проблеми – палестинські поступки та/або застосування Ізраїлем військової сили проти палестинців [9].

Міжнародна репутація Ізраїлю серйозно постраждала під час війни в Лівані в 2006 році, а операція «Литий свинець», проведена через два роки, стала головним переломним моментом [76]. Це військове протистояння особливо посилює міжнародний рух солідарності з палестинцями та сприяло зміні сприйняття Ізраїлю міжнародною громадськістю. Зокрема, на зміни вплинула численна кількість фотографій, що поширювалися на YouTube, Facebook і Instagram, на яких зображені люди, які рятуються від обстрілу, або які засипані уламками, відеозаписи поранених або мертвих дітей, портрети солдатів ЦАХАЛу, які зізнаються у вбивстві цих дітей [50].

Ізраїль відчув, що у відповідь йому необхідно прийняти жорсткішу стратегію Хасбари. Так, Армія оборони Ізраїлю створила офіційний обліковий запис у Twitter (@IDF) англійською мовою, який наразі налічує 1,5 млн підписників, щодня надаючи десятки оновлень про військові дії, а також графіку, фотографії та відео [37]. Крім даних про повітряні удари та ракетні пуски, ЦАХАЛ також коментує мотиви та дії ХАМАСу, публікує «інфографіку», яка нібито показує, як ХАМАС використовує палестинські будинки у якості військових командних центрів та складів зброї. Перед фіналом чемпіонату світу з футболу Армія оборони попросила підписників ретвітити власні повідомлення про кількість ракет, випущених з Гази, використовуючи хештеги #WorldCup та #GERvsARG, щоб максимально збільшити охоплення аудиторії. Також ЦАХАЛ активно працює на YouTube [38] та Facebook.

Лейтенант ЦАХАЛу Аліза Ландес, яка першою розпочала цю діяльність, зазначила, що основні ЗМІ часто використовують мікроблоги та онлайнвідеоканали, і дала зрозуміти, що візуальне посередництво є необхідним засобом під час ведення війн. Лейтенант Саша Дратва пішов стопами Алізи, очоливши відділ нових медіа. Пройшовши навчання в цій новій сфері під час операції «Литий свинець», Дратва просунув участь ЦАХАЛу у «війні ЗМІ» ще далі, координуючи багато онлайн-кампаній у режимі реального часу. Будучи носієм французької мови, він також керував онлайн-інтервенціями

франкомовних країн. Під час нападу на судно «Маві Мармара» англійські субтитри та титри допомогли створити певні інтерпретації, які делегітимізували палестинську розповідь. До 2012 року ці ініціативи ЦАХАЛУ були організовані в інтерактивний онлайн-підрозділ, який перейшов під нове управління постійної команди, яка працювала в контакті з Міністерством публічної дипломатії та з міжнародними волонтерами [46].

Імідж Ізраїлю як військового агресора посилювався саме тоді, коли соціальні мережі почали змінювати журналістику. Найбільш чітко це було видно під час висвітлення операції «Непорушна скеля» у секторі Газа у 2014 році. У перший місяць повстань соціальна мережа Twitter спиралася на потік новин, які переважно мали афективний характер, тобто мали більшу прив'язку до емоцій. Військові напади створювали жорстокі образи – непідцензурні кадри іноді навіть записувалися самими журналістами, які ставали безпосередніми свідками подій [48].

При цьому, Ізраїль наймав сотні студентів для допомоги у проведенні кампаній Хасбари. Студенти мали брати участь у дискусіях з метою просування інтересів Ізраїлю. На початку конфлікту в Газі в 2014 році студенти Міждисциплінарного центру в Герцлії запустили в соціальних мережах Twitter [41] та Facebook [40] кампанію «Ізраїль під вогнем». За словами її керівника Ярдена Бен-Йосефа понад 400 студентів добровільно брали участь у програмі, вели п'ять сторінок у Facebook п'ятьма мовами (англійською, арабською, іспанською, португальською та німецькою). Вони вели вебсайт israelunderfire.com, який публікується 21 мовою, стверджується й те, що на сайті містяться лише фактичні дані – «немає ні пропаганди, ні перебільшень, ні брехні» [49].

Однак, механізми Хасбари працюють таким чином, аби контроль над повідомленнями відбувався постійно, на жаль, у такому випадку уникнути маніпуляцій майже неможливо. Аби протистояти неминучому громадському засудженню та міжнародній солідарності з палестинцями, Ізраїль використовує досить потужну пропагандистську машину, прикриваючи

власні воєнні злочини. Держава Ізраїль глибоко усвідомлює, що сприйняття формує реальність і під виглядом нейтралітету ізраїльські ЗМІ описують конфлікт, що розгортається, наприклад, в окупованому Східному Єрусалимі, як «зіткнення» між «обома сторонами». Бомбардування Ізраїлем Гази, яке призвело до загибелі сотень мирних жителів, пояснюються як акт «самозахисту» у відповідь на ракетні обстріли з боку ХАМАСу та використання ними «живих щитів». У ході цього процесу Ізраїль створив уявлення про себе як про безневинну жертву палестинського тероризму, наділену суверенним правом на захист від екзистенційного нападу. Якщо це «позування» є безуспішним, в арсеналі Хасбари є кілька стратегій, до яких вдається керівництво країни [46].

Одна з них полягає у тому, щоб змусити громадськість зробити вибір між Ізраїлем та ХАМАСом. Держава використовує даний інструмент у міжнародному мовленні, при цьому Ізраїль постає як раціональний та безневинний актор, спровокований терористичною загрозою, що робить будь-яку критику дій Ізраїлю фактичним сприянням тероризму.

Ймовірно, найбільш поширеною тактикою є пов'язання будь-якої критики ізраїльської політики, чи то порушення прав людини, чи незаконної колонізації палестинських земель, з антисемітизмом.

Ще однією стратегією, що часто застосовується, є пропаганда питань соціальної справедливості та використання мови пробудження. Наприклад, розповідь про те, що Ізраїль є «єдиною демократією» на Близькому Сході, повторюється нескінченно; у ній вказується, що він є єдиною країною, яка поважає права людини та верховенство права у цьому відсталому та ворожому регіоні [9].

До інструментів Хасбари додалося «рожеве промивання» (pinkwashing) [66]. Експлуатуючи права ЛГБТ, Ізраїль позиціонує себе як прогресивну державу та приховує власні злочини.

Зрештою, цей дискурс часто діє в протиставленні з «відсталими» палестинцями, щоб ще більше знелюднити їх перед західною аудиторією та пом'якшити критику Ізраїлю.

Тим не менше, неможливо звинувачувати у маніпуляціях виключно Ізраїль, оскільки кожна зі сторін конфлікту виступала у Twitter, Facebook та YouTube з викриттям іншої сторони, надававши неповну, а найчастіше навіть відверто спотворену інформацію [70].

ХАМАС та інші палестинські організації також використовують соціальні мережі у пропагандистській війні. Військове крило ХАМАСу, бригади «Із ад-Дін аль-Кассам», реагуючи на дії Ізраїлю, збільшило свою активність у Twitter, публікуючи повідомлення арабською, англійською та івритом і використовуючи графічні та тривожні фотографії поранених дітей, похорону та зруйнованих будинків. Наразі ж його профіль був заблокований [4, с. 524].

ХАМАС також зламав ізраїльські телеканали та сторінку Domino's Pizza у Facebook, щоб попередити ізраїльтян про свої військові наміри. Інші організації та приватні особи в Газі приєдналися до кампанії із завоювання громадської підтримки, використовуючи хештег #GazaUnderAttack [1].

Таким чином, аналізуючи публічну дипломатію Ізраїлю в контексті її впливу на перебіг ізраїльсько-палестинського конфлікту, можливо прийти до висновку, що доволі важко оцінити хто програє, а хто виграє. При цьому, очевидним є той факт, що соціальні мережі та інтернет у цілому змінили природу конфлікту. Інтернет надав Державі Ізраїль нові засоби контролю над палестинським населенням на полі бою та поза ним, а також дав місцевому населенню – в Ізраїлі, Палестині та інших країнах – нові способи підтримки та агітації проти ізраїльської політики. Також очевидним є те, що соціальні мережі частково перевели конфлікт у поле, яке постійно змінюється і схильне до політичного переосмислення, незважаючи на зусилля ізраїльської держави контролювати його зміст та сенси шляхом створення єдиної правди.

3.2. Публічна дипломатія Держави Ізраїль у питанні Голокосту

Голокост – це систематичне, спонсороване нацистською Німеччиною та її союзниками, переслідування та вбивство шести мільйонів євреїв. Голокост також іноді називають «Шоа», що в перекладі з іврити означає «Катастрофа». Епоха Голокосту розпочалася у січні 1933 року, коли Адольф Гітлер та нацистська партія прийшли до влади у Німеччині, а закінчилася у травні 1945 року, коли союзні держави перемогли нацистську Німеччину в Другій світовій війні.

В Ізраїлі вважають, що просвітницька діяльність, яка присвячена пам'яті Голокосту, має всесвітнє значення і може стати надійним підґрунтям для зміцнення поваги до прав людини, виховання терпимості та захисту загальнолюдських цінностей. Шоа-Голокост займає центральний статус в єврейській історичній пам'яті. Це пояснюється масштабом трагедії, відносною недавністю подій, особливим статусом, яким у юдаїзмі наділений процес пригадування «постійного становища небезпеки».

Пам'ять та емоційна складова постійно чинять вплив одна на одну в Ізраїлі, причому основною емоцією виступає страх за можливість повторення травми. У цьому випадку минуле Ізраїлю розглядається у контексті категорії «жертва». Жертовність є тривкою основою для самоідентифікації ізраїльтян. Вона виступає призмою, через яку члени суспільства оцінюють інший досвід, є інструментом мобілізації та консолідації нації. Для багатьох євреїв мучеництво виступає мірилом «істинної єврейськості». Зв'язок між сучасною історією Ізраїлю та єврейського народу попередніх століть пояснюється «континуумом страждань» – продовженням у палестинських арабах образу мучителів єврейського народу – від єгиптян, асирійців, вавилонян та римлян, інквізиторів Іспанії до нацистів.

Отже, основними завданнями публічної дипломатії Ізраїлю в питанні Голокосту є наступні:

- недопущення забуття іншими націями страшних подій Голокосту;

- закріплення за євреями статуси «нації-жертви»;
- боротьба з антисемітизмом.

Голокост формував ізраїльське суспільство ще до заснування Держави Ізраїль. Пам'ять про страшну трагедію була присутня на постійній основі. При цьому, перші заходи, проєкти та громадські дискусії, пов'язані з Голокостом, почати активно реалізовуватися тільки у 1950-х роках. Вони були ініційовані й проводилися різними організаціями та установами, які склалися з осіб, які вижили після трагедії. Вони чинили все більший тиск на щойно створений державний уряд – Голокост мав отримати «офіційний» статус і зайняти центральне місце в суспільній свідомості, щоб особи, які вижили, відчували себе частиною нового суспільства. Прагнення до інституціоналізації пам'яті про Голокост призвело до прийняття кількох законів: 9 серпня 1950 року набула чинності перша версія Закону про суд над нацистами та їх поплічниками [32]. На підставі цього закону ізраїльські трибунали пізніше засудили німецького офіцера Адольфа Ейхмана [16] та солдата Червоної армії Івана Дем'янюка, який підтримав нацистів, за їх злочини. Крім того, 8 квітня 1959 року було прийнято Закон про День пам'яті Катастрофи та мучеництва [31]. Відповідно до офіційної державної позиції, Голокост є однією з головних причин легітимності Ізраїлю.

28 серпня 1953 року було прийнято Закон про пам'ять про Голокост і мучеництво, який дозволив заснувати в Ізраїлі меморіал Голокосту Яд ва-Шем [52]. Яд ва-Шем – ізраїльський національний меморіал Катастрофи і Героїзму. У експозиції він розгортає послідовний наратив: від викладу нацистської політики переслідування євреїв і опису жахів творці переходять до теми героїчного супротиву, а далі розгортають тему боротьби євреїв за свою державу в тоді ще підмандатній Палестині. Експозиція завершується дуже сильним символічним чином: при виході на оглядовий майданчик можливо побачити священне місто Єрусалим [89]. Відвідування меморіалу Яд ва-Шем є частиною порядку денного візитів іноземних урядовців. Це

означає, що офіційний меморіал часто займає центральне місце не тільки в ізраїльській, а й у світовій спільноті.

Одним з нововведень ще кінця 1980-х років стала популяризація організованих поїздок старшокласників до Польщі. Це стало важливою подією, оскільки німці-нацисти, після окупації Польщі в 1939 році, створили там систему концентраційних таборів, в яких знищували не лише євреїв, а також поляків і представників інших національностей. Ці поїздки розкривали альтернативний погляд на роль Голокосту у формуванні самоідентичності та колективної пам'яті. Перші такі групові поїздки в Польщу були організовані в період після суду над Адольфом Ейхманом і були ініційовані Сарою Нішміт, яка пережила Голокост.

Загалом, у контексті ізраїльсько-польських відносин Голокост також відігравав важливу роль. Публікації єврейсько-польсько-американського письменника Яна Гросса не стали несподіванкою для багатьох ізраїльтян. У своїй популярній книзі «Сусіди» [28], яка вийшла в 2001 році, Гросс показав, що в деяких випадках не німці, а саме поляки були відповідальними за велику кількість жертв серед євреїв під час Другої світової війни. Перший випадок відбувся в Єдвабне, коли 1600 євреїв були спалені живцем в сараї польськими жителями. У той час, як факти, описані в публікації Гросса були сприйняті Ізраїлем без подиву, у Польщі вони викликали захисну реакцію. У 2006 році Гросс представив ще одну книгу під назвою «Страх» [27], в якій розповідається про погром у Кельцях, коли в 1946 році було вбито понад 40 євреїв.

Хоча імідж поляків значно погіршився через книги Гросса, наразі характер відносин між двома країнами зазнав змін, але слід зазначити, що вони не є стабільними. У 2021 році в Польщі був прийнятий закон про обмеження термін реституції, що позбавляє євреїв права на отримання власності, втраченої їхніми близькими під час Другої світової війни, через запровадження 30-річного ліміту для визнання претензій щодо реприватизації. Ізраїль назвав даний закон «антисемітським та аморальним»,

але в липні 2022 року відносини між державами покращилися, уряди прийняли рішення, що усі проблемні питання вони будуть вирішувати шляхом щирого й відкритого діалогу та у дусі взаємної поваги [39].

Завдяки діяльності Центру Симона-Візенталя в Єрусалимі в порядку денному держави знов постала важлива проблема, яка надто довго відкладалася – судове переслідування нацистських злочинців. Остання кампанія – «Операція: останній шанс» – намагається знайти нацистських злочинців у тих країнах, де досі їх не було притягнуто до відповідальності – Литві, Латвії, Україні чи Польщі. Оскільки натяки широкого загалу, які призводять до прозріння нацистських злочинців, винагороджуються, кампанія була дуже успішною і надала останню можливість законно покарати нацистських злочинців [72].

У соціальних дебатах про Голокост особисті історії тих осіб, які вижили, сьогодні відіграють дедалі більшу роль. Ті, хто вижив, поставили перед собою завдання відвідувати школи та військові казарми, щоб ділитися своїми почуттями та досвідом з молодими поколіннями та дати їм розуміння теми. Часто жертви насильства супроводжували відвідування молодіжними групами та групами туристів місць скоєння злочинів.

Примітно, що ще 10 років тому кількість осіб, які готові були розповісти про свій жахливий минулий досвід, більша, ніж 30 років тому. Ця готовність підтверджується численними публікаціями жертв і є результатом складних змін у ставленні суспільства до Голокосту. Умови, в яких можна обговорювати Голокост, докорінно і широко змінилися, відкривши нові можливості для вирішення проблем минулого. Однак з часом передача особистих спогадів ставала більш неможливою, і тому в тих осіб, які вижили, з'являлися бажання та потреба залишити повідомлення про свій особистий досвід під час Голокосту, аби не стало надто пізно. Багато меморіалів по всьому світу зрозуміли цю терміновість і почали записувати свідчення очевидців. Наприклад, Фонд Спілберга вже має більш ніж 53 тисячі відеозаписів [6, с. 476].

Система освіти також відіграє значну роль у формуванні пам'яті про Голокост. До початку 1970-х років переважна частина інформації про трагедію, яку отримували учні, надходила з поминальних церемоній, у яких вони брали участь, тобто знання були несистематизованими, непослідовними та відірваними від будь-якого історичного контексту. У 1970-х роках відбулися значні зміни у викладанні теми Голокосту. Приводом до цього стали війни 1967 та 1973 років, які викликали глибоку тривогу та страх серед населення, яке проводило аналогії з Катастрофою. Лише в 1985 році викладання Голокосту стало обов'язковим у ізраїльських середніх школах [6, с. 477].

Ще одним важливим напрямком, який має на меті закріплення пам'яті про Голокост, є проведення кампаній. Так, у 2021 році Міністри закордонних справ Ізраїлю та Польщі Габі Ашкеназі та Збігнев Рау разом із послами Ізраїлю та Польщі по всьому світу приєдналися до кампанії «Жовтий нарцис» у відзначення роковин повстання у Варшавському гетто, яке розпочалося 19 квітня 1943 р. У рамках кампанії міністри закордонних справ та послы обох країн були сфотографовані з жовтими нарцисами, прикріпленими до їхніх лацкан. Кампанія є ініціативою Музею історії польських євреїв POLIN [5].

Пам'ять про вбивства євреїв у Бабиному Яру також є важливою для Ізраїлю. 6 жовтня 2021 р. президент Ізраїлю Іцхак Герцог виступив на офіційній міжнародній церемонії, присвяченій 80-річчю з дня масового вбивства у Бабиному Яру та відкриття Меморіального центру Голокосту у Бабиному Яру в Києві [61].

Таким чином, в Ізраїлі пам'ять про Катастрофу на політичному рівні є одним із способів боротьби з антисемітизмом та обґрунтуванням права єврейського народу на власну незалежну державу на даній території. Пам'ять про трагедію має дві функції, які, на перший погляд, заперечують одна одну: вона представляє жертв як типовий приклад єврейської пасивності внаслідок відсутності суверенітету й тим самим виправдовує існування держави як

засобу збереження народу; вона вшановує тих сіоністських мучеників, що чинили активний опір нацистам.

3.3. Публічна дипломатія Ізраїлю та проблема повномасштабного вторгнення Російської Федерації до України

Публічна дипломатія – це система заходів, за допомогою якої держава комунікує з громадськістю за кордоном, її метою є покращення іміджу країни. 24 лютого 2022 року почалася повномасштабна війна Росії проти України. Попри трагічність наслідків війни для самої України, для інших держав вона стала можливістю покращити власний імідж, використовуючи інструменти публічної дипломатії.

Протягом останніх років Росія прагне відновити своє привілейоване становище у світі. Свою діяльність вона спрямовує на підрив американського лідерства. Повномасштабне вторгнення Росії до України 24 лютого 2022 року, так само, як і вторгнення в Україну ще в 2014 році, Грузію в 2008 році, Сирію в 2015 році, умотивовано не лише бажанням привласнити території, але й виступає спробою Москви похитнути існуючий міжнародний порядок.

Попри глобальні наслідки війни в Україні, міжнародна реакція на російську агресію, особливо з боку західних держав, є недостатньою та певною мірою неадекватною. Ізраїль, який позиціонує себе як єдину демократичну державу регіону, також не виправдав очікувань української сторони.

При цьому, очевидним є те, що Ізраїль виступає на боці України: ізраїльтяни виходили на мітинги на підтримку держави, надавали приватну допомогу, навіть вступали до бойових лав. Ізраїльський уряд також допомагає українцям, зокрема, ділиться розвідувальними даними, надає гуманітарну допомогу (системи очищення води, аварійні комплекти для водопостачання, зимові намети, ковдри, спальні мішки, пуховики, медикаменти), приймає українських біженців, побудував польовий госпіталь [90]. Цей шпиталь працює на базі медичного центру «Шіба», лікарняної каси

«Клаліт», медичного персоналу низки лікарень Ізраїлю та включає відділення госпіталізації для дітей та дорослих, пологове відділення та клініку першої допомоги, у тому числі з використанням передових технологій дистанційної медицини [91].

Окрім цього, Єрусалим проголосував за резолюції Генеральної Асамблеї ООН, які засуджують вторгнення Росії до України. Голосування Ізраїлю на Генеральній Асамблеї відповідає чіткій та послідовній позиції, викладеній ізраїльським урядом та міністром закордонних справ Яїром Лапідом. Ізраїль засуджує напад Росії на Україну, який порушує існуючий міжнародний порядок, та підтримує територіальну цілісність та суверенітет України [92].

Регіональні події останнього десятиліття змусили Ізраїль розрізняти свої моральні відчуття стосовно вторгнення Росії до України та свої життєво важливі національні інтереси. Історично так склалося, що Москва виступала одним з найлютіших ворогів Ізраїлю, проте після розпаду Радянського Союзу, вона прагне більш теплих відносин з Єрусалимом. Ізраїльські політики, у свою чергу, не ставили за мету заволодіти прихильністю Росії, і дружельності Володимира Путіна було недостатньо, аби вивести Ізраїль з проамериканського чи прозахідного табору. Ситуація дещо змінилася, коли Росія знов стала одним з великих гравців у регіоні, вторгнувшись до Сирії в 2015 році та фактично ставши новим сусідом Ізраїлю [14].

Фактично, Росія – країна, яка вже має обмежені військові ресурси та слабку армію, яка має перевагу лише в чисельності. Ізраїль, навпаки, має економічну життєздатність, сильні та технологічно розвинені збройні сили, внутрішню згуртованість, що робить його, імовірно, найстабільнішою та найпотужнішою країною в регіоні. Але занепокоєння Ізраїлю стосовно близькості російської присутності виникає не так зі співвідношення сил, як із екзистенційного страху, з яким єврейська держава живе з моменту свого заснування.

Ізраїль – територіально маленька країна, саме існування якої тривалий час не визнавалося. І нестабільність, яка вразила Близький Схід за останнє

десятиліття, лише посилила побоювання Ізраїлю, причому найбільшу тривогу викликають два чинники: прискорення іранської експансії та скорочення американської. Так, Ісламська Республіка Іран та її довірені особи прагнуть розвинути здатність діяти за ізраїльськими кордонами, включаючи сіяння хаосу на Західному березі та розпалювання етно-релігійного насильства між арабами та євреями. Тим часом Сполучені Штати – традиційний гарант та головний союзник Ізраїлю – скорочують свою глобальну та регіональну присутність, яка історично була головною опорою для безпеки Ізраїлю [14].

Ці регіональні зрушення змусили ізраїльтян побоюватися ворожнечі з Росією. Усвідомлюючи це, Москва використовує поєднання запевнень та погроз, аби Ізраїль набув нейтрального статусу в будь-якому конфлікті, який провокує Росія. Москва переконала Ізраїль, що вона захищатиме його безпекові інтереси в Сирії доти, доки він не перешкоджатиме російським військовим операціям у цій країні. Застосовуючи «механізм деконфліктингу» («deconfliction mechanism»), Росія маніпулювала побоюваннями Ізраїлю, що Москва може використати свою зенітну систему С-400 для запобігання ізраїльським авіаударам по Хебзоллі та Ірану в Сирії. Згідно з цією домовленістю, Ізраїль може продовжувати завдавати ударів у Сирії, уникаючи при цьому ненавмисних зіткнень із російськими військами [14].

Від початку свого вторгнення в Україну Росія використала «механізм деконфліктингу» для того, щоб утримати Ізраїль від повної підтримки зусиль американців на користь України. У різні моменти війни Росія сигналізувала про свій намір скасувати домовленості та закрити сирійське небо для ізраїльських літаків, якщо Єрусалим завдасть шкоди російським інтересам. У відповідь на обережну підтримку Міністерством закордонних справ Ізраїлю «територіальної цілісності та суверенітету» України 23 лютого Росія негайно викликала ізраїльського посла до Москви та засудила у Раді Безпеки ООН окупацію Ізраїлем Голанських висот [64]. Пізніше Москва наполягала на тому, що продовжить координувати свої дії з Ізраїлем у Сирії – навіть після

того, як міністр закордонних справ Яір Лапід різко засудив вторгнення Росії до України – але Єрусалим зрозумів підтекст даного послання.

Тому Ізраїль утримується від дій, які можуть завдати прямої шкоди інтересам Москви. Це включає двозначне засудження агресії Росії проти України, відмову від прямої підтримки засуджень Росії Сполученими Штатами Америки та відмову від запровадження власних санкцій проти Москви. Єрусалим раніше також відхилив прохання України про військову допомогу (оборонну та нелетальну), дозволив третім країнам передавати українцям зброю ізраїльського виробництва, він також зберіг свою відмову продати Києву шпигунську апаратуру Pegasus. Більше того, Ізраїль неодноразово відмовлявся продати Києву систему протиракетної оборони «Залізний купол», хоча ця платформа була б надзвичайно корисною для українців у їх боротьбі проти Росії.

26 вересня 2022 року Президент України Володимир Зеленський висловив «шок» з приводу того, що Ізраїль не постачає зброю до України. Коментарі Зеленського були жорсткішими, ніж висловлювання у березні, коли він дорікнув Ізраїлю за небажання посилати Києву зброю проти російських атак: «Ви знаєте, що в Україні багато людей єврейського походження, і в Ізраїлі багато українців. Як можна мати таке відношення? Я був шокований» [22].

Наразі ж Ізраїль висловлює свою готовність передати Україні ракети, але це можливо у випадку, якщо Іран постачатиме свої ракети в Росію [62].

Звичайно, Ізраїль піддається засудженню за те, що він не наважується зробити правильний, з моральної точки зору, вибір та повністю підтримати Україну. Але, як вважають ізраїльтяни, мораль та моралізаторство мало що означають, коли агресор діє безкарно, а міжнародне співтовариство лише висловлює глибоку занепокоєність. І тому якщо Росія вирішить використати свою регіональну військову присутність, цілком зрозуміло, що ніхто з тих, хто намагається допомогти Україні та протистояти російській агресії виключно «занепокоєннями та молитвами», не зробить більшого для Ізраїлю.

Ізраїль, сенс існування і покликання якого полягає у захисті єврейського народу, також побоюється, що гнів Путіна призведе до того, що він буде вживати міри у відповідь проти держави та його народу в усіх куточках світу.

Така оцінка реальності, звичайно, коректна та об'єктивна для Ізраїлю, але, на жаль, у довгостроковій перспективі вторгнення Росії до України вплине на безпеку країни. Для Ізраїлю війна в Україні має віддалений характер, але її наслідки можуть призвести до створення такого міжнародного порядку, якого держава боїться найбільше – де його безпека та навіть існування не є гарантованими.

Тим не менше, Ізраїль занепокоєний тим, чи не постраждав його імідж в Україні протягом останніх 8 місяців, тому Міністерство закордонних справ Ізраїлю хоче провести опитування громадської думки в Україні, щоб оцінити ситуацію. Так, делегація МЗС Ізраїлю, яка відвідала Київ у перший тиждень вересня, зустрілася з українською PR-компанією ARENA. Під час зустрічі відбулося обговорення позиціонування Ізраїлю у ЗМІ та його сприйняття серед української громадськості, також відбулася розробка плану дій щодо покращення іміджу держави серед різних цільових аудиторій. Цей план дій включає проведення опитування для визначення думки українців про Ізраїль. Також урядовці ізраїльського МЗС повідомили, що вони направлять до Києва нового заступника посла, який займатиметься публічною дипломатією [62].

Із самого початку війни в Україні, Єврейське агентство перебуває на «передовій», рятуючи українських євреїв на місцях. Ті особи, які хочуть іммігрувати, можуть отримати допомогу Агентства у пришвидшенні та полегшенні даного процесу [78]. При цьому, на початку війни Ізраїль фактично скасував безвізовий режим для громадян України та запровадив жорсткі квоти на в'їзд до країни українських біженців. Єврейське агентство Ізраїлю відкрило екстрену гарячу лінію, щоб надати українським євреям поради та інформацію щодо процесу імміграції. Також вона робить усе можливе задля забезпечення безпеки тих євреїв, які прагнуть залишитися в Україні. Організація United Jewish Appeal/Keren Hayesod співпрацює з

Єврейським агентством та урядом Ізраїлю, щоб надати необхідну підтримку українським євреям, які сподіваються іммігрувати до Ізраїлю під час війни, а також підтримати євреїв, які залишаються в Україні. Вона відкрила фонд «Врятувати життя українських євреїв у тіні війни» [77].

Багато й інших єврейських та ізраїльських організацій працюють над поставкою в Україну продуктів харчування, медикаментів, наданням психологічної підтримки та фінансової допомоги. Глобальна освітня мережа World ORT (Організація реабілітації через навчання), яка керується єврейськими цінностями, збирає кошти для забезпечення базових потреб, допомоги при травмах для студентів, викладачів та їх сімей. Вона також підтримує учнів, які прибувають до ORT в Ізраїлі та прилеглих до України країнах [59]. Служба допомоги єврейським іммігрантам займається питаннями облаштування іммігрантів і біженців та працює над підтримкою й інтеграцією українських євреїв та інших переміщених осіб у результаті російського вторгнення, які прибувають до Канади [34]. Провідна світова єврейська гуманітарна організація JDC Entwine будує добровольчу систему, щоб привести добровольців у відповідність до потреб на місцях у сусідніх з Україною країнах [44]. Ізраїльська травматологічна коаліція надає уряду України та особам на місцях, які займаються доглядом за біженцями в Україні та навколо неї, психологічні інструменти та підготовку, орієнтовану на боротьбу з травмами [42]. Європейська єврейська асоціація (EJA), яка базується в Брюсселі та представляє сотні громад по всьому континенту, розпочала загальноєвропейську кампанію з тимчасового забезпечення житлом, продовольством і одягом сотень єврейських сімей, життя яких було зруйновано під час війни в Україні [33].

Таким чином, можливо прийти до висновку, що публічна дипломатія Держави Ізраїль у питанні війни Росії проти України є досить обмеженою. Країна використовує не усі доступні інструменти, оскільки усвідомлює, що повноцінна підтримка України може наразити Ізраїль на екзистенційну небезпеку. Усвідомлюючи, які збитки це несе для іміджу, Ізраїль все ж

обмежується здебільшого наданням гуманітарної допомоги та вираженням співчуття.

3.4. Роль публічної дипломатії у процесі формування іміджу Ізраїлю

Формування внутрішньої та зовнішньої політики держави – справа доволі важка. Приймаючи рішення про налагодження зв'язків з тією чи іншою країною, керівники держав мають брати до уваги той факт, як саме сприймається його держава за кордоном та який саме імідж має країна, з якою вони прагнуть поглибити контакти та зв'язки. Відображаючи певні уявлення про політичні інститути та учасників взаємодії, іміджі стають дедалі значущими учасниками політичних процесів та важливим інструментом управління суспільними настроями.

Імідж Держави Ізраїль формувався протягом тривалого часу, наразі він складається з багатьох традицій та інновацій, відображає сучасні тенденції та найгостріші проблеми, виражає не тільки внутрішню, але й зовнішню політику держави у різних сферах. Імідж Ізраїлю виступає своєрідним інструментом, який дозволяє країні вийти на новий рівень взаємодії з провідними гравцями міжнародних відносин. Сучасна зовнішня політика Ізраїлю є достатньо продуманою та багатовекторною, що означає те, що держава не замкнулася на внутрішніх або ж на регіональних питаннях, а навпаки, розвиває відносини з іншими акторами та проявляє свою зацікавленість у різних проблемах сучасності. Незважаючи на дані успіхи, протягом багатьох століть формувалося й негативне ставлення до Ізраїлю, що спричинило те, що країну дещо неоднозначно сприймають у багатьох куточках світу, як-от: у деяких країнах Латинської Америки, Європи, на пострадянському просторі.

Формування позитивного іміджу для Держави Ізраїль є головною метою публічної дипломатії Ізраїлю. Ось як з приводу іміджу висловився прем'єр-міністр Нафталі Бенет під час проведення Національного форуму Хасбари: «Я вітаю скликання цього важливого форуму, Форуму публічної дипломатії,

на якому всі відомства ведуть діалог, уточнюють послання і адаптують кампанію публічної дипломатії Держави Ізраїль. Імідж, що приписується Державі Ізраїль, і обізнаність про нас у світі є основним компонентом нашої національної безпеки і нашої національної сили. Ця теза є коректною і в звичайний час, але ще більше вона є важливою під час кризи. Ми бачили це під час операції «Хранителі стін». На історичному рівні, майже в кожній кампанії, яку проводила Держава Ізраїль, існував міжнародний тиск, який значно обмежував свободу дій ізраїльських політиків, і це також пов'язано з ареною публічної дипломатії» [82].

Протягом останнього десятиліття Держава Ізраїль більш гостро почала помічати те, що міжнародна громадська думка стала, так би мовити, різко конфліктною ареною, на якій противники політики Ізраїлю використовують критику задля створення негативного іміджу держави та підриву її права на існування. Створення апарату публічної дипломатії й відображає усвідомлення даних процесів.

Усі потуги, які мають на меті делегітимізацію Держави Ізраїль, а, отже, і погіршення його іміджу, з 2005 року підтримуються рухом BDS (бойкот, дивестиція та санкції). Завдання руху полягають у остракізмі країни, його покаранні та економічному придушенні [8]. Міністерство закордонних справ Ізраїлю, зважаючи на серйозність загроз, прийняло рішення пристосувати власну публічну дипломатію до існуючих умов таким чином, аби мати можливість впливати на міжнародну громадську думку в позитивному руслі. У даному контексті було проведено три реформи.

Перша з них полягає в тому, що інститути Хасбари почали використовувати онлайн-майданчики та поширювати повідомлення в соціальних мережах, таких, як-от: Facebook, YouTube і Twitter різними мовами, залежно від цільової аудиторії. Так, було створено Відділ цифрової дипломатії, завдання якого полягають у розробці нових медіа-інструментів для поширення ізраїльського нарративу на десятках мов та формуванні позитивного іміджу держави на міжнародній арені.

Друга реформа полягає в тому, що до основних державних інститутів публічної дипломатії, Ізраїль почав залучати людей ззовні, аби підвищити довіру до повідомлень, які поширювалися. Міністерство закордонних справ прийняло рішення про включення ізраїльських громадян та євреїв з діаспори в апарат Хасбари, з метою поширення та пояснення наративів країни. Ця ініціатива була покликана підвищити довіру до повідомлень.

Третя реформа мала на меті зміну послань. Так, наприклад, була прийнята директива, яка дозволяла в обмеженому обсязі критикувати політику Ізраїлю. Цей підхід прийшов на заміну класичному, який залишав за собою право зробити вибір: або за, або проти Ізраїлю. Паралельно ще був запущений проєкт «Бренд Ізраїль», який мав на меті висвітлення позитивних складових іміджу держави, які не пов'язані з зовнішніми та оборонними питаннями [6].

Проведення реформ свідчить про те, що уряд Ізраїлю у питанні формування позитивного іміджу здебільшого покладається на публічну дипломатію. А втім, з моменту здобуття незалежності Ізраїль піддається критиці. У даному аспекті важливим є аналіз тих аспектів іміджу Держави Ізраїль, які наділяються негативними характеристиками.

По-перше, певні негативні установки, яка закріпилися у свідомості багатьох осіб та навіть націй, стосуються самих євреїв. Для аналізу цього аспекту варто звернути увагу на таку подію, як Голокост. Коли у 1933 році до влади в Німеччині прийшов Адольф Гітлер та встановив націонал-соціалістичний режим, євреї перестали вважатися людьми, вони не були гідні свободи та честі, натомість німці-арійці вважалися приналежними до вищої раси. Так, метою Гітлера стало повне знищення усіх євреїв у всіх куточках планети. Для того, аби реалізувати даний план, створювалися концентраційні та трудові табори, табори знищення, євреї були зігнані в гетто, вбивалися ті особи, які не мали здатності працювати, а інші були приречені на голод і, зрештою, смерть від захворювань.

Відповідно, ще з минулого століття у свідомості людей зародилася думка, що євреї – нація, яка недостойна існування. Поширеними були антисемітські настрої, які є формою національної нетерпимості, та проявляються у ворожому та часто агресивному ставленні до євреїв як до етнічної та релігійної групи. Ізраїльський державний та політичний діяч Натан Щаранський у 2004 році опублікував статтю під назвою «Антисемітизм у трьох вимірах» [67], у якій запропонував критерії для визначення меж нового антисемітизму. Ними є наступні: демонізація, подвійні стандарти та делегітимізація. Ці методи пропаганди не лише дають спотворене уявлення про боротьбу Ізраїлю за існування та спроби захистити себе, але й применшують жахливі страждання жертв Голокосту.

Антиізраїльські сили, аби навісити на державу ярлик колоніальної країни, зазвичай використовують два взаємопов'язаних твердження. Перше полягає у тому, що створення Ізраїлю було колоніальним актом, а друге – що країна є чужим утворенням для Близького Сходу, і тому факт його існування є доказом того, що це колоніальна держава. Насправді ж створення Ізраїлю в 1948 році не мало ніякого відношення до колоніалізму, навпаки, це допомогло покінчити з британською присутністю на Близькому Сході. Сіонізм був засобом, який мав на меті відновлення прав на самовизначення єврейського народу та його відродження на батьківщині.

Ще одним фактором, який впливає на формування негативного іміджу Держави Ізраїль, є створення образу недемократичної та агресивної країни. Ті, хто виступають із нападками проти Ізраїлю, звинувачують його в дискримінації власних громадян та представляють як державу, яка не зацікавлена в мирі. Очевидним є й те, що ті, хто виступають із подібними заявами, повністю перекладають відповідальність за неуспішність мирних переговорів та звинувачують у насильстві виключно Ізраїль.

Однак, завдяки інструментам публічної дипломатії, послідовній і активній зовнішній політиці, внутрішньому розвитку Ізраїль поступово доводить те, що він перетворився на ліберальну демократичну державу

західного зразка. Ізраїльтяни сповідують майже всі існуючі релігії, вони належать до різних рас, мають різне етнічне та національне походження й користуються рівними правами відповідно до закону.

Таким чином, можливо простежити, що Ізраїль часто критикується та засуджується різними країнами, правозахисними та іншими організаціями. В Ізраїлі та в деяких колах єврейської діаспори основною причиною негативного іміджу та, як наслідок, проблем на дипломатичній арені, вважають провал публічної дипломатії. Стверджується, що Ізраїлю не вдалося ефективно і розумно протистояти антиізраїльському апарату публічної дипломатії.

Якщо Ізраїль страждає від дипломатичної ізоляції та негативного іміджу на міжнародній арені, то причину слід шукати не в провалі Хасбари. Публічна дипломатія не є панацеєю у вирішенні всіх проблем. Аргументи про те, що ізраїльський апарат Хасбари не відповідає стандартам якості й професіоналізму та те, що він поступається антиізраїльській публічній дипломатії, не підтверджуються наявними фактами та даними.

Апарат ізраїльської публічної дипломатії є достатньо великим, складним та продуманим. Важко знайти країну, навіть не втягнуту в довготривалий конфлікт, яка б навчала цивільних осіб брати участь у роз'ясненні своєї політики за кордоном за допомогою інструментів Хасбари, або яка б відправляла групи молодих громадян відстоювати свою позицію в університетських містечках по всьому світу. Не менш складно знайти інші країни, які користуються такою розвиненою глобальною підтримкою на інституційному, громадському та приватному рівнях, особливо в Північній Америці та Європі.

ВИСНОВКИ

Публічна дипломатія Ізраїлю, також відома як Хасбара, що у перекладі з івриту означає «роз'яснювати», є доволі суперечливим явищем. Тому основною метою кваліфікаційного дослідження стало розкриття особливостей цього явища, шляхом аналізу його цілей, завдань, інструментів та реалізації на практиці.

Науковий інтерес до проблематики ізраїльської моделі публічної дипломатії стосується широкого кола питань – від уточнення поняття «публічна дипломатія» в цілому до дослідження діяльності Ізраїлю в сучасних обставинах, на формування яких вплинуло повномасштабне вторгнення Росії до України. Тим не менше, багато аспектів діяльності апарату Хасбари комплексно не були розглянуті раніше. Дослідження цих аспектів визначило та обумовило інструменти, які були застосовані під час їх пізнання. Так, методологічну основу дослідження склали принципи об'єктивізму, системний та діалектичний підходи, а також низка різноманітних методів, наприклад: метод порівняння, проблемно-хронологічний метод, методи періодизації, узагальнення, абстрагування, аналізу, спостереження, опису тощо. Застосування даних методів дозволило вивчити малодосліджені аспекти публічної дипломатії Ізраїлю, подолати певні стереотипи стосовно діяльності держави в зазначеному напрямі зовнішньої політики та прийти до релевантних висновків, які базуються на власному аналізі та аналізі вже існуючих досліджень інших авторів.

Публічна дипломатія як така виступає ключовим механізмом, за допомогою якого держави зміцнюють взаємну довіру та розвивають продуктивні відносини, вона має вирішальне значення для створення глобального безпечного середовища. При цьому, останні дослідження продемонстрували нові тенденції в міжнародних відносинах, які полягають у тому, що публічну дипломатію формує не тільки уряд. Мова йдеться про наднаціональні, неурядові, транснаціональні організації та навіть приватні

компанії, які взаємодіють з іноземною громадськістю, тим самим розробляючи та просуваючи власну політику та практику публічної дипломатії.

Наразі ж єдиного усталеного визначення поняття «публічна дипломатія» не існує. Після проведення аналізу всіх існуючих визначень ми прийшли до висновку, що публічна дипломатія – сукупність заходів, які реалізуються державними та недержавними акторами конкретної країни та які спрямовані на інформування й вплив на закордонну аудиторію, з метою просування національних інтересів та формування необхідних наративів про державу.

Протягом останніх двох десятиліть публічна дипломатія Держави Ізраїль набула стрімкого розвитку, оскільки формування позитивного іміджу стало для країни одним з головних пріоритетів зовнішньої політики. Водночас варто усвідомлювати, що аналіз сучасності слід проводити, зважаючи на історичні фактори розвитку. Так, ізраїльська модель публічної дипломатії частково обумовлюється її географічним розташуванням. Територіально Ізраїль оточений країнами, які сприймаються як постійні потенційні вороги. І з моменту здобуття незалежності держава стала об'єктом трьох процесів, які були спрямовані на його повне знищення: перший процес має суто військовий характер, другий – терористичний, третій – кампанія з делегітимізації. Таким чином, навколишнє середовище Ізраїлю є ворожим, непередбачуваним, мінливим та сповненим небезпек. Це призвело до того, що національна безпека держави стала базуватися на трьох китах: стримування, раннє попередження та самооборона. Унаслідок цього Ізраїль став сприйматися як мілітаристська, жорстка та небезпечна країна, що автоматично вплинуло на окреслення головних завдань публічної дипломатії.

Основною метою ізраїльської публічної дипломатії є просування національних інтересів та формування наративу серед міжнародної спільноти, який полягає у тому, що Ізраїль є сучасною розвиненою демократичною державою. Отже, метою є й просування позитивного іміджу країни на міжнародній арені. Задля досягнення необхідної мети, ізраїльська

Хасбара керується наступними принципами: наочність, достовірність, точний меседж.

Основними завданнями публічної дипломатії Держави Ізраїль є наступні:

- протидія кампанії з делегітимізації – доведення права на існування;
- боротьба з антисемітизмом та запереченням Голокосту – Ізраїль стверджує, що просвітницька діяльність, яка присвячена Катастрофі, має всесвітнє значення та може стати надійним підґрунтям для зміцнення поваги до прав людини, виховання терпимості та захисту загальнолюдських цінностей;
- робота з діаспорою – залучення співвітчизників назад у країну або підтримка з ними соціальних та культурно-історичних зв'язків;
- створення іміджу розвиненої демократичної держави, зокрема, як медичного, туристичного та освітнього центру.

Реалізація зазначених вище завдань покладена на низку інститутів публічної дипломатії Ізраїлю: Міністерство закордонних справ, Міністерство стратегічних справ та публічної дипломатії, Міністерство туризму, Національний форум Хасбара, Відді пресекретаря Армії оборони Ізраїлю, Міністерство алії та інтеграції, Єврейське агентство для Ізраїлю, організація Натів та інші.

Основним інструментом, який забезпечує ефективну роботу апарату публічної дипломатії Держави Ізраїль, є управління та координація повідомленнями Хасбари, тобто створення бази даних пресекретарів та експертів, здатних презентувати позиції уряду в ЗМІ у звичному режимі, а також під час надзвичайних ситуацій; виявлення та провадження письмових, аудіовізуальних та електронних продуктів Хасбари для цільових осіб, які формують громадську думку; підготовка матеріалів Хасбари та їх поширення на вебсайтах. Ще один інструмент Хасбари – залучення неформальних представників до проєктів: власних громадян, людей з діаспори, молодих людей по всьому світу задля реалізації завдань Хасбари, зокрема, для роботи

з діаспорою та створення позитивного іміджу. Окрім проєктів, метою яких є підтримка міцних зв'язків із організаціями та єврейськими громадами в діаспорі, апарат публічної дипломатії Ізраїлю бере активну участь у внутрішній діяльності цих організацій, зокрема, у виробництві матеріалів Хасбари, забезпеченні цими матеріалами державних представників та формуванні унікальних програм публічної дипломатії відповідно до потреб різних організацій. Ізраїль також залучає вищі навчальні заклади для реалізації цілей Хасбари. Ще один інструмент – брендинг, який передбачає підвищення привабливості й позитивного іміджу країни та зосереджений на інтернет-середовищі, зокрема, на соціальних мережах та сконцентрований на шести аспектах розвитку Ізраїлю: довкілля, наука та технології, мистецтво та культура, населення та традиції, спосіб життя та культура дозвілля, підтримка населення з особливими потребами. Окрім цього, органи Хасбари беруть участь у різних інших проєктах, які мають на меті зміцнити позитивний імідж Ізраїлю на міжнародній арені: проведення семінарів, парадів, участь у виставках тощо.

Публічна дипломатія Ізраїлю в контексті ізраїльсько-палестинського конфлікту підтверджує той факт, що соціальні мережі та інтернет у цілому змінили природу даного конфлікту. Інтернет надав Державі Ізраїль нові засоби контролю над палестинським населенням на полі бою та поза ним, а також дав місцевому населенню – в Ізраїлі, Палестині та інших країнах – нові способи підтримки та агітації проти ізраїльської політики. Також очевидним є те, що соціальні мережі частково перевели конфлікт у поле, яке постійно змінюється і схильне до політичного переосмислення, незважаючи на зусилля ізраїльської держави контролювати його зміст та сенси шляхом створення єдиної правди.

Публічна дипломатія Ізраїлю в контексті Голокосту зосереджується на збереженні пам'яті про Катастрофу. Для держави дана пам'ять є одним із способів боротьби з антисемітизмом та обґрунтуванням права єврейського народу на власну незалежну державу на даній території.

Публічна дипломатія Держави Ізраїль у питанні війни Росії проти України є досить обмеженою. Країна використовує не усі доступні інструменти, оскільки усвідомлює, що повноцінна підтримка України може наразити Ізраїль на екзистенційну небезпеку. Усвідомлюючи, які збитки це несе для іміджу, Ізраїль все ж обмежується переважно наданням гуманітарної допомоги.

І попри критику, апарат ізраїльської публічної дипломатії є достатньо великим, складним та продуманим. Важко знайти країну, навіть не втягнуту в довготривалий конфлікт, яка б навчала цивільних осіб брати участь у роз'ясненні своєї політики за кордоном за допомогою інструментів Хасбари, або яка б відправляла групи молодих громадян відстоювати свою позицію в університетських містечках по всьому світу. Не менш складно знайти інші країни, які користуються такою розвиненою глобальною підтримкою на інституційному, громадському та приватному рівнях, особливо в Північній Америці та Європі.

СПИСОК ДЖЕРЕЛІ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Alsaafin L. Palestinians Turn to Facebook In Fight Against Occupation / L. Alsaafin. *Al Monitor*. 2013. URL: <https://www.almonitor.com/originals/2013/04/social-media-palestinian-activism.html>.
2. Anholt S. The media and national image. *Place Branding and Public Diplomacy*. 2009. P. 169–179.
3. Aouragh M. Hasbara 2.0: Israel's Public Diplomacy in the Digital Age. *University of Forward Thinking Westminster*. 2016. P. 2-28.
4. Aouragh M. Social Media, Mediation and the Arab Revolutions. *Triple-C: Communication, Capitalism & Critique*. 2012. P. 518– 536.
5. Ashkenazi and Israeli Ambassadors Participate in the Yellow Daffodil Campaign. *Israel Ministry of Foreign Affairs*. 2021. URL: <https://www.gov.il/en/departments/news/fm-ashkenazi-and-israeli-ambassadors-participate-in-the-yellow-daffodil-campaign-19-april-2021>.
6. Attias S. Israel's new peer-to-peer diplomacy. *The Hague Journal of Diplomacy*. 2012. №7. P. 473–482.
7. Bandler A. Radio Station Cuts Ties With Polish Program Over Allegations of Anti-Semitism. *Jewish Journal*. 2020. URL: <https://jewishjournal.com/news/326170/canadian-radio-station-cuts-ties-with-polish-program-over-allegations-of-anti-semitism/>.
8. BDS Movement. *Official website*. URL: <https://bdsmovement.net/>.
9. Boxerman A. Hamas's Sinwar threatens a «regional, religious war» if Al-Aqsa is again «violated». *The Times of Israel*. 2022. URL: timesofisrael.com/sinwar-warns-israel-hamas-wont-hesitate-to-take-any-steps-if-al-aqsa-is-violated/.
10. Charbonneau L. Ahmadinejad says Israel has «no roots» in Middle East history. *Reuters*. 2012. URL: <https://www.reuters.com/article/uk-un-assembly-ahmadinejad-israel-idUKBRE88N0K720120924>.

11. Cull N. *Public Diplomacy before Gullion: The Evolution of a Phrase.* – New York: Routledge, 2008. 404 p.
12. Cultural Diplomacy: An Important but Neglected Tool in Promoting Israel's Public Image. *Lauder School of Government, Diplomacy and Strategy.* 2008. URL: https://www.culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/cultural_diplomacy/Cultural_Diplomacy_Ronit_Appel,_Assaf_Irony,_Steven_Schmerz,_Ayela_Ziv.pdf.
13. Dana Erlich. *Twitter.* URL: <https://twitter.com/danaerlich>.
14. Daoud D. Israel won't stick out its neck for Ukraine. It's because of Russia. *Atlantic Council.* 2022. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/israel-wont-stick-out-its-neck-for-ukraine-its-because-of-russia/>.
15. Dubinsky Y. Sport-Tech Diplomacy: The Case of Israel. *IRIS.* 2021. URL: <https://www.iris-france.org/154615-sport-techdiplomacy-the-case-of-israel/>.
16. Eichmann Trial. *United States Holocaust Memorial Museum.* 2021. URL: <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/eichmann-trial>.
17. Entman R. *Projections of Power: Framing News, Public Opinion, and U.S. Foreign Policy.* Chicago: University of Chicago Press, 2004. 240 p.
18. Eye2Israel. *Official website.* URL: <http://www.israel1.org/>.
19. Faces of Israel. *Ministry of Public Diplomacy and Diaspora Affairs.* URL: <http://www.hasbara.gov.il/PublicDiplomacy/Projects/Pages/face.aspx>.
20. Framework for Peace in the Middle East and Framework for the Conclusion of a Peace Treaty between Egypt and Israel (Camp David Accords). *United Nations Peacemaker.* 1979. URL: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/EG%20IL_780917_Framework%20for%20peace%20in%20the%20MiddleEast%20agreed%20at%20Camp%20David.pdf.
21. Frederick H. *Global communication & international relations.* California: Wadsworth Pub. Co., 1993. 287 p.

22. Gencturk A. Ukraine shocked by «Israel's failure to supply arms». *Anadolu Agency*. 2022. URL: <https://www.aa.com.tr/en/russia-ukraine-war/ukraine-shocked-by-israels-failure-to-supply-arms/2694572>.

23. General Assembly Resolution 60/7. *United Nations*. 2005. URL: <https://documents-dds.ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/487/96/PDF/N0548796.pdf?OpenElement>.

24. Gilboa E. Public Diplomacy: The Missing Component in Israel's Foreign Policy. *Israel Affairs*. 2006. №. 12. P. 715-747.

25. Gilboa E. Searching for a Theory of Public Diplomacy. *American Academy of Political & Social Science*. 2008. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/0002716207312142>.

26. Golov A. The Israeli Community in the United States: A Public Diplomacy Asset for Israel. Tel Aviv: The Institute for National Security Studies, 2018. 76 p.

27. Gross J. Fear: Anti-Semitism in Poland After Auschwitz. Poland, 2006. 336 p.

28. Gross J. Neighbors: The Destruction of the Jewish Community in Jedwabne. Poland, 2001. 240 p.

29. Holland4Israel. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/Holland4Israel/>.

30. Holland4Israel. *Twitter*. URL: <https://mobile.twitter.com/holland4israel>.

31. Holocaust Martyrs' and Heroes' Remembrance Day. *The Knesset*. 1959. URL: <https://m.knesset.gov.il/en/about/pages/shoah.aspx>.

32. Holocaust Survivors and Victims Database. *United States Holocaust Memorial Museum*. URL: https://www.ushmm.org/online/hsv/source_view.php?SourceId=32669.

33. Humanitarian Crisis in Ukraine: Current EU Efforts and the Israeli Experience. *European Jewish Association (EJA)*. 2022. URL: <https://ejassociation.eu/eja/humanitarian-crisis-in-ukraine-current-eu-efforts-and-the-israeli-experience/>.

34. Information for Ukrainian nationals. *Jewish Immigrant Aid Services*. 2022. URL: <https://jiastoronto.org/crisis-response-ukraine/>.
35. International Holocaust Remembrance Alliance. *Official website*. URL: <https://www.holocaustremembrance.com/>.
36. Israel Defense Forces. *Official website*. URL: <https://www.idf.il/en/>.
37. Israel Defense Forces. *Twitter* URL: <https://twitter.com/idf>.
38. Israel Defense Forces. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/user/idfnadesk/videos>.
39. Israel Ministry of Foreign Affairs. *Official website*. URL: <http://mfa.gov.il/mfa/Pages/default.aspx>.
40. Israel Under Fire. *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/IsraelUnderFireLive/>.
41. Israel Under Fire. *Twitter*. URL: <https://twitter.com/israelunderfire>.
42. Israeli Trauma Coalition. *Official website*. URL: <http://israeltraumacoalition.org/>.
43. Jan M. The New Public Diplomacy: Between Theory and Practice. *The New Public Diplomacy. Studies in Diplomacy and International Relations*. London: Palgrave Macmillan, 2005. P. 3–27.
44. JDC The Leading Global Jewish Humanitarian Organization. *Official website*. URL: <https://www.jdc.org/>.
45. Jędrzejewska K. Hasbara: Public Diplomacy with Israeli Characteristics. *Torun International Studies*. 2020. № 1 (13) P. 105–118.
46. Kerr D. How Israel and Hamas weaponized social media. *CNET*. 2014. URL: <https://www.cnet.com/tech/services-and-software/howisrael-and-hamas-weaponized-social-media/>.
47. Koven R. Egypt's Sadat Arrives in Israel. *The Washington Post*. 1977. URL: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1977/11/20/egypts-sadat-arrives-in-israel/d388679a-1b00-4141-b978-c1397e3597f6/>.

48. Kuntsman A. Another War Zone: New Media and the Israeli-Palestinian Conflict. *Middle East Research and Information Project*. 2010. URL: <https://merip.org/2010/09/another-war-zone/>.

49. Mackey R. Young Israelis Fight Hashtag Battle to Defend #IsraelUnderFire. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2014/07/16/world/middleeast/young-israelis-fighthashtag-battle-to-defend-israelunderfire.html>.

50. Makuch B. The Gaza Conflict Has a Parallel Propaganda War Playing Out on Twitter. *Motherboard Vice*. URL: <https://www.vice.com/en/article/4x3n5g/israel-is-outgunning-hamas-on-socialmedia-too>.

51. Malone G. Managing Public Diplomacy. *Washington Quarterly*. 1985. № 8. P. 199–213.

52. Martyrs' and Heroes Remembrance Law. Yad Vashem. *The World Holocaust Remembrance Center*. 1953. URL: <https://www.yadvashem.org/about/yad-vashem-law.html>.

53. Ministry of Aliyah and Integration. *Ministry of Foreign Affairs*. URL: https://www.gov.il/en/departments/ministry_of_aliyah_and_integration/govil-landing-page.

54. Ministry of Strategic Affairs and Public Diplomacy. *Prime Minister's Office*. URL: https://www.gov.il/en/departments/Units/ministry_of_strategic_affairs_and_public_diplomacy.

55. Ministry of Tourism of Israel. *Official website*. URL: <https://www.gov.il/en/departments/topics/tourist-and-travelers-info/govil-landing-page>.

56. Nazis and Nazi Collaborators (Punishment) Law. *The Knesset*. 1950. URL: https://m.knesset.gov.il/EN/About/Documents/ShoahNaziCollaboratorLaw_eng.pdf.

57. Nye J. S. Get Smart: Combining Hard and «Soft power». *Foreign Affairs*. 2009. № 4. P. 160-163.

58. Nye J. S. Jr., «Soft power»: The Means to Success in World Politics. New York: Public Affairs, 2004. 208 p.

59. ORT Ukraine Evacuation Mission. *World ORT*. 2022. URL: <https://ort.org/en/?s=ukraine>.

60. Potter E. Canada and the new public diplomacy. *Canadian International Council*. 2002. №58. P. 43–63.

61. President Isaac Herzog delivers speech at international ceremony marking 80 years since the Babi Yar Massacre. *President of the State of Israel*. 2021. URL: <https://www.gov.il/en/departments/news/press-061021>.

62. Ravid B. Scoop: Some Israeli officials worry war hurt Israel's image in Ukraine. *Axios*. 2022. URL: <https://www.axios.com/2022/09/21/israel-ukraine-public-opinion-russia-war>.

63. Rawnsley G. Media Diplomacy: Monitored Broadcasts and Foreign Policy. *Centre for the Study of Diplomacy, University of Leicester*. 1995. №6. 18 p.

64. Russia summons Israeli ambassador, said to ask: «Why are you backing Nazis?». *The Times of Israel*. 2022. URL: <https://www.timesofisrael.com/russia-summons-israeli-envoy-said-to-ask-why-are-you-backing-nazis/>.

65. Schleifer R. Jewish and Contemporary Origins of Israeli Hasbara. *Jerusalem Center for Public Affairs*. 2003. № 1/2. P. 123–153.

66. Shafie G. Pinkwashing: Israel's International Strategy and Internal Agenda. *A Journal for Body and Gender Research*. 2015. URL: <https://kohljournal.press/pinkwashing-israels-international-strategy>.

67. Sharansky N. 3D Test of Anti-Semitism: Demonization, Double Standards, Delegitimization. *Jewish Political Studies Review*. 2004. URL: <https://www.jcpa.org/phas/phas-sharansky-f04.htm>.

68. Sharon T. Why Peace With Israel's Neighbors Depends on Cultural Diplomacy. *The Media Line*. 2022. URL:

<https://themedialine.org/news/opinion/why-peace-with-israels-neighbors-dependson-cultural-diplomacy/>.

69. Sheffer G. A Nation and Its Diaspora: A Re-examination of Israeli Jewish Diaspora Relations. *University of Toronto Press*. 2002. № 3. P. 331–358.

70. Sherwood H. Israel and Hamas Clash on Social Media. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2014/jul/16/israel-hamasclash-social-media>.

71. Signitzer B. Public relations and public diplomacy: Conceptual covergences. *Public Relations Review*. 1992. №18. P. 137–147.

72. Simon Wiesenthal Center. *Official website*. URL: <https://www.wiesenthal.com/>.

73. Siniver A. The Limits of Public Diplomacy: Abba Eban and the June 1967 War. *Oxford Academic*. 2013. №7. P. 121–136.

74. Taglit-Birthright Israel. *The Jewish Agency for Israel*. URL: <https://www.jewishagency.org/taglit-birthright-israel/>.

75. Take Action and Support Ukrainian Refugees. *JDC Entwine*. 2022. URL: <https://www.jdcentwine.org/volunteer/ukraine/>.

76. The Israeli-Hezbollah War of 2006: The Media as a Weapon in Asymmetrical Conflict. *Harvard University*. 2012. URL: http://www.brookings.edu/~media/events/2007/2/17islamic-world/2007islamforum_israel-hezb-war.pdf.

77. The Jewish Agency and Keren Hayesod's Leadership, along with Minister of Aliyah and Integration, Visit Ukraine and Bordering Countries. *The Jewish Agency for Israel*. 2022. URL: <https://www.jewishagency.org/jewish-agency-and-keren-hayesod-leadership-visit-ukraine-and-bordering-countries/>.

78. The Jewish Agency for Israel. *Official website*. URL: <https://www.jewishagency.org/>.

79. The Madrid Peace Conference. *Journal of Palestine Studies*. 1991. URL: <https://www.jstor.org/stable/2537235>.

80. The Ministry of Diaspora Affairs. *Prime Minister's Office*. URL: https://www.gov.il/en/departments/ministry_of_diaspora/govil-landing-page.

81. The Oslo Accords and the Arab-Israeli Peace Process. *Office of the Historian*. 1993. URL: <https://history.state.gov/milestones/1993-2000/oslo>.

82. The Public Diplomacy Directorate in the Prime Minister's Office Convened the Public Diplomacy Forum today for the first time in many years. *Prime Minister's Office*. 2021. URL: https://www.gov.il/en/departments/news/event_forum281221.

83. The Second Lebanon War: A Timeline. *Israel Defense Forces*. 2016. URL: <https://www.idf.il/en/mini-sites/hezbollah/the-second-lebanon-war-a-timeline/>.

84. This is How We Deal With Delegitimization. *Israel Ministry of Foreign Affairs*. URL: <https://www.israelhayom.co.il/?id=18326&newsletter=>.

85. Tuch H. Communicating with the world: U.S. public diplomacy overseas. New York: St. Martin's Press, 1990. 240 p.

86. U.S. Embassy in Israel. *Official website*. URL: <https://il.usembassy.gov/education-culture/grant-programs/>.

87. UN General Assembly resolution 3379 – Elimination of racism and racial discrimination. *United Nations*. 1975. URL: <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-180327/>.

88. Vickers R. The New Public Diplomacy: Britain and Canada Compared / Rhiannon Vickers. *The British Journal of Politics and International Relations*. 2004. №6. P. 182–194.

89. Yad Vashem – The World Holocaust Remembrance Center. *Official website*. URL: <https://www.yadvashem.org/>.

90. Гуманітарна допомога Ізраїлю Україні. *Міністерство закордонних справ*. 2022. URL: <https://www.gov.il/ru/Departments/news/israel-flies-100-ton-humanitarian-aid-toukraine>.

91. Ізраїль відкриває в Україні польовий шпиталь. *Міністерство закордонних справ*. 2022. URL: <https://www.gov.il/ru/Departments/news/israel-will-open-field-hospital-in-ukraine>.

92. Ізраїль підтримав резолюцію ГА ООН щодо ситуації в Україні. *Міністерство закордонних справ.* 2022. URL: <https://www.gov.il/ru/Departments/news/israel-votes-infavor-of-unga-resolution>.

93. Інформаційний центр Меїра Аміта з вивчення тероризму. *Офіційний сайт.* URL: <https://www.terrorism-info.org.il/ru/>.

94. Маса – стаж і навчання в Ізраїлі. *Єврейське агентство для Ізраїлю.* URL: <https://www.jewishagency.org/ru/masa/>.

95. НАТІВ – Центри вивчення івриту. *Офіційний сайт.* URL: <https://nativ.gov.il/>.

